ԱՒԵՏԱՒԻՔ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԴ. ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՕԳՈՍՏՈՍ 10, 1901 ԹԻՒ 32

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Եր֊ես
Ծերունին Սբ. Յովհաննէս	281
Թղթակիցներու Պատասխանները	282
Բժիշկ եւ Ջինուոր	283
Ժուժկալութիւն	283
Եղական Զառանցանք Մը	283
Մանուկներու Ամառնային Հիւանդութիւն֊ներուն Առթելումը	284
Բնակելու Համար Աղուոր Տեղ Չէ	284
Այլեայլք	284
Տուրք կամ Տալ	285
Զնքուշ	286
Ազգեր	286
Հանգէս Քաղաքական	287
Դրամական	288

ԱՒԵՏԱՒԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ կը հրատարակուի ամեն շաբաթ օր։

Տարեկան գինն է մայրաքաղաքիս եւ գաւառներու համար կանխիկ 30 դահ. արծաթ, օտար երկիրներու համար 1 1/2 տոյար, կամ 6 շիլինգ, կամ 7 3/4 Ֆրանք։ Առն թերթի գինն է 30 փարա։ Ամսաթերթին տարեկան գինն է 6 դահ. ամեն տեղոյ համար։ Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Խմբագրութեան վերաբերեալ ամէնքեր պարտին ուղղել առ Տր. Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, իսկ բաժանորդագրութեան վերաբերեալները առ Տր. Հ. Ք. ԿՐԻՆ, Ամերիկեան խան, կ. պոլիս։

Ազգային Մխիթարեան Ընկերութեան կողմանէ
Հ. Ք. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՏՆՕՐԷՆ–ԽՄԲԱԳԻՐ

ԾԵՐՈՒՆԻՆ ՍԲ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ

(Ոգեշունչ մը արդի վերածուած)

Շատ ծերացած եմ։ Տարիներու բեռան տակ ծռած ու ալեւորած է այս յոգնած գլուխս, որ այնքան յաճախ Քիսուսի կուրծքին կը կռթնէր հեռաւոր անցեալին մէջ որ գրեթէ երազ կը թուի ինծի։ Այս ոտքերս, որոնք այնքան յաճախ վարդապետիս եռեւէն գացին Գալիլեայէ մինչեւ Հրէաստան, եւ որոնք այս խաչին տակ կեցան եւ սարսռացին անոր տագնապներէն, կը զլանան ղիս տանիլ նոյն իսկ փողոցէ փողոց որպէս զի որդեակներուս քարոզեմ։ Շրթունքս իսկ կը զլանան չարժիլ խօսելու համար ինչ որ սիրտս կը դրդէ։ Ականջներս բթացան, հազիւ կը լսեն մահճիս չուրջ հաւաքուած սիրելի զաւակներուս լացը։ Աչքերս այնքան աղօտացան որ չեն կրնար անոնց արցունքները տեսնել։ Ատուած իր ձեռքը իմ վրաս կը դնէ — իր ձեռքը, ոչ թէ դաւաշանը — այն աղեխիւ ձեռքը, զոր երեք տարի այնքան յաճախ սեղմեցի ձեռացս մէջ՝ կնոջ սերը ղլղղ անցնող բարեկամութեամբ։ Այնքան ծերացայ որ չեմ կրնար յիշել բարեկամներուս դէմքերը, և կը մոռնամ առօրեայ կեանքը կազմող խօսքերը և գործերը։ Սակայն այն սիրելի դէմքը և ամէն բառ զոր ան խօսեցաւ՝ հետզհետէ աւելի յստակ կը ներկայանան յիշողութեանս, մինչ ուրիշներ կ'անհետանան, այնպէս որ անոր ու սուրբ մեռեալներուն հետ կ'ապրիմ աւելի քան ողջերուն հետ։

Իբր երեսունամսուն տարի առաջ ձկնորս էի նուիրական ծովու մը եղերը։ Աբեւմուտի ժամանակ էր։ Երազուն ծովուն ջուրերն ինչ գիւղկուղեամբ կը լուային խիճերը։ Լոյսն ինչպէս կը սողոսկէր հեռակայ բլուրներէն իմ վեր և իր եռեւ ծիրանեգոյն մեղմ սոսուերներ կը պատէին կապոյտ դաշտը։ Այն առեն եկաւ ան ինծի և կանչեց, և ես այն առեն առջին անգամ տեսայ այն դէմքն անուշակ։ Այն աչքերը որոնց մէջէն Ատուածութիւնը կը փայլէր, իբր պատուհանի մը մէջէն հոգւոյս խորը նայեցան և յանիտեան լուսաւորեցին զայն։ Ապա իր խօսքերը լսուեցան լուռ սրտիս մէջ և ամբողջ աշխարհը երաժշտութեամբ լեցուցին։ Ընմարմին սերը գրաւեց և իրն ըրաւ զիս։ Ես անոր հետեւեցայ, առանց բռնելով անոր վերարկուին ծայրը։ Ոհ, ինչ սուրբ պտոյտներ կ'ընէինք հունձքի արտերու և ամայի ու աւերակ անապատներու մէջ։ Յաճախ իմ թեւիս կը կռթնէր յոգնած ու խոնջած։ Ես երիտասարդ և ուժեղ էի, ուստի անոր նեցուկ կ'ըլլայի։ Տէր, հիմա ես տկար եմ, ծեր ու անզօր։ Թող որ ես քու վրադ հանգչիմ։ Ուստի աւելի սեղմէ զիս դրկիդ մէջ. ՞երբան զօրաւոր ես։ Ցորեկն արագ կ'անցնի։ Եկու, ձգենք աղմկալից այս փողոցներն ու բեթանիա երթանք, քանզի Մարիամու ժպիտը մեզի կը սպասէ դուռը և Մարթայի ձեռքերը չատոնց պատրաստած են զուարթ սեղանն երեկոյեան։ Եկու, Յակոբոս. Տէրը կը սպասէ և, տես, Պետրոս քանի մը քայլ յառաջացած է։

Ինչ կ'ըսէք դուք, բարեկամներ։ կ'ըսէք թէ եփեսո՞ս է այս, և թէ Քրիստոս դարձեալ երկինք դնաց։ Այո, այո, դիտեմ։ Եւ սակայն ճիշտ հիմա կարծես դարձեալ կը նայէի բնավայրիս բլուրներուն վրայ և վարդապետս կը չօշափէի։ Ո՜հ, ո՞րքան յաճախ տեսած եմ որ անոր հագուստը անդամալոյծներու դպչելով այժ կը պարգեւէր անոնց։ կը զգամ թէ ինծի պարգեւած է։ Եկէք, տարէք զիս անգամ մ'ալ իմ եկեղեցիս, որ փրկչիս սէրը պատմեմ հոն։ Վասն զի Տէրոջս անոյշ ձայնին միջոցով զոր հիմա լսեցի, կարծեմ շատ մօտ եկած է ինծի, կը յուսամ պատուէր վարդապետիս, զոր ժամանակն այնչափ մաշեցուցած է որ կրնամ միւս կողմը տեսնել և անոր ոտքերուն հետքերը դիտել։ Ուստի վերցուցէք զիս։ Ո՞ւր ալ մոռթ է։ Չեմ կարծեր թէ կրնամ հօտիս դէմքերը տեսնել։ Ծո՞ւլ է ատ որ կը մրմռայ կամ թէ կու լայ։ Լռութի՛ւն։ Որդեակներս, Ատուած պնանկ սիրեց աշխարհը որ իր Որդին տուաւ։ Նմանապէս դուք սիրեցէք զիրար, սիրեցէք զԱտուած և զմարդիկ։ Ամէն։ Հիմա զիս ետ տարէք. այս է իմ կտակս բարեկացոտ աշխարհի. կը զգամ թէ գործս լմնցաւ։ Փողոցներն այնքան լեցո՞ւն են։ Ինչ անուն կու տան ինծի մարդիկ։ — Սբ. Յովհաննէ՞ս։ Ոչ, կոչեցէք զիս Մանանդ Քիստոս Քրիստոսի սիրելին և իմ որդեակներուս սիրողը։

Դարձեալ պատկեցուցէք զիս անկողնիս մէջ, և լայն բացէք արեւելեան պատուհանը։ Տեսէք, լոյս մը կու գայ անոր նման որ երեկոյին հոգւոյս վրայ ծագեցաւ, երբ Պատմոս կղզւոյն վրայ Գաբրիէլ եկաւ և ուսիս դպաւ։ Տեսէք, կը չատնայ այնպէս ինչպէս երբ դէպի մարգարտեայ դռնները կ'երթնէք։ Գիտեմ ճամբան։ Ընդամ մը գացած եմ արդէն, և մոռ կրնէք. փառաբանութեան երգն է զոր փրկուածները կ'երգէին Գառնուկին։ Ո՞րչափ բարձր կ'երգեն։ Իսկ այն չքնաղածը։ կարծեմ հոգիս

	Եր֊ես
Ծերունին Սբ. Յովհաննէս	281
Թղթակիցներու Պատասխանները	282
Բժիշկ եւ Ջինուոր	283
Ժուժկալութիւն	283
Եղական Զառանցանք Մը	283
Մանուկներու Ամառնային Հիւանդութիւն֊ներուն Առթելումը	284
Բնակելու Համար Աղուոր Տեղ Չէ	284
Այլեայլք	284
Տուրք կամ Տալ	285
Զնքուշ	286
Ազգեր	286
Հանգէս Քաղաքական	287
Դրամական	288

կրնայ հիմա ձայնակցիլ։ Բայց ո՞վ են ասոնք որ փայլուն ճամբուն վրայ խրոնուած են։ Ո՛հ, ցնծութիւն, տասնըմէկն են, Պետրոսն իրենց առջևէն։ Ո՛րչափ անձկութեամբ կը նայի։ Ինչ փայլուն ժպիտներ կը չողան Յակոբոսի դէմքին վրայ։ Ես վերջինն եմ։ Դարձեալ ամբողջացանք՝ պասեքի սեղանին չուրջ բոլորուելու համար։ Իմ տեղս վարդապետիս քովինն է, — ո՛հ, ՏԷր իմ, ՏԷր իմ, ո՞րքան փառաւոր ես, և սակայն նոյն ինքն ես զոր սիրեցի Գալիլեայի մէջ։ Այս օրհնութիւնն զգալս հարիւր տարի արժէց։ Ուստի առ դիս գիրկդ, ով սիրելի ՏԷր։ Հոն պիտի կենամ ես։

ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

[Խմբագրական]

Ցարգելի թղթակից մը կը պատմէ թէ Բողոքական մը զաւակը բռնի առնուեցաւ մօրը ձեռքէն եւ հակառակ անոր աղաղակներուն եւ բողոքներուն՝ ուրիշ տուն մը տարուելով մկրտուեցաւ հոն ուրիշ եկեղեցիի քահանայի մը ձեռքով, տանը դուռն աղխուելով որպէս զի մայրը չկարենար մտնել եւ արարողութիւնը խափանել։ Կը հարցուի թէ ալ՞տք է որ մանկան ծնողքը զայն վերստին մկրտեն իրենց եկեղեցիին մէջ եւ թէ յիշուած մկրտութիւնը վաւերական մկրտութիւն համարուելո՞ւ է։

Երբեմն այր եւ կին իրարու համակարծիք չեն ըլլար կրօնական կարեւոր խնդիրներու մէջ։ Այս միշտ ողբալի է, քանզի տիպար ամուսնութեան մէջ երկուքը համակարծիք կ'ըլլան ամէնէն խորին եւ ամէնէն կարեւոր հրահանգութեան մէջ կը գործակցին։ Սակայն ամէն այրեր ու կիներ հասարակաց հաւատքի այս կապով միացած չեն։ Բողոքական ամուսին մը կրնայ ունենալ, օրինակի համար, Օրթոտոքս կին մը, եւ կինը կրնայ հաւատալ թէ տղուն փրկութիւնը կախում ունի իր եկեղեցւոյն արարողութեան համաձայն մկրտուելէն։ Կրնանք արդահատիլ անոր տգիտութեան վրայ, մանաւանդ սա պատճառով որ կրնայ հաւատալ թէ անհունապէս սիրող երկնաւոր Հայրը կարող է երկինքէն զրկել տղայ մը՝ լոկ մկրտուած չըլլալուն կամ անկատար արարողութեամբ մկրտուած ըլլալուն համար։ Վասն զի յայտնի է որ ասոր մէջ զաւակը չանցնանք չէր կրնար ունենալ։ Եթէ ծնողն չանցապարտ զանցառութիւն մը գործեց, թող ան պատժուի եւ ոչ անմեղ զաւակը։ Սակայն եթէ մայրը, որ հոգւով չափ կը սիրէ իր զաւակը եւ որ զայն աչխարհ բերաւ ծանր ցաւերով, իրապէս կը կարծէ թէ տղուն փրկութիւնը վտանգի մէջ է, եւ հակառակ հօրը կամքին առնէ զայն մկրտել տայ այն եղանակով զոր ինք անհրաժեշտ կը համարի տղուն ապահովութեան, մենք չենք կարծեր որ խստիւ չանդիմանուելու է։ Զաւակն անորն է նոյնքան որքան հօրը։

Բայց վերոյիշեալ պարագային մէջ, որքան կը հասկնանք, կատարուած մկրտութիւնը հօր եւ մօր կամքին հակառակ էր։ Ուրիշներ եկան — խնդիրը չվոխուիր անոնց ազգական ըլլալովը կամ չըլլալովը — բռնի առին տարին տղան՝ մկրտելու համար։ Տգան ծնողաց կը պատկանի։ Աստուած անոնց տուաւ զայն որպէս զի կրթեն իրեն համար։ Անոնք պատասխանատու են անոր ֆիզիքական եւ բարոյական բարօրութեան համար, եւ անոնց կ'իյնայ որոշել թէ ի՛նչ պիտի ըլլայ անոր կրօնական կրթութիւնը։ Ուստի կը կարծենք թէ ծնողք բոլորովին իրաւունք ունին իրենց կամքին դէմ կատարուած մկրտութիւնն անդիտանալու եւ իրենց եկեղեցւոյն մէջ տղան դարձեալ մկրտելու։ Ծնողաց Բողոքական ըլլալուն համար չէ որ այսպէս կ'ըսենք։ Սոյնպէս պիտի ըսէինք եթէ Կաթոլիկներ բռնի առած ու մկրտած ըլլային Օրթոտոքս ծնողաց մէկ զաւակը, կամ եթէ Բողոքականներ նոյնպէս մկրտած ըլլային Կաթոլիկ ծնողաց զաւակը։ Պէտք է ծնողաց իրաւունքը պաշտպանել։

Բայց աւետարանական Քրիստոնեաներ կրնան վաւերական համարիլ ուրիշ եկեղեցիներու պաշտօնեաներուն ձեռքով կատարուած մկրտութիւնը։ Ենթադրենք թէ ներկայ օրինակին մէջ տղուն մկրտութիւնն ուզողը մայրն ըլլար, հայրը տգան մկրտելո՞ւ էր վերստին։ Մենք զայդ անոր խղճին պիտի թողէինք. սակայն եթէ անպատճառ մեր կարծիքն ուզէր, տրամադիր պիտի ըլլայինք ըսել, «Մի մկրտեր։» Վերստին մկրտութիւնը տղուն պիտի չվնասէր, բայց անհրաժեշտ չէ անոր փրկութեան։ Նուիրման պաշտօն մը կարելի է ընել։ Երէցը կամ քարոզիչը քանի մը եղբայրներու եւ քոյրերու հետ կրնայ տուն հրաւիրուիլ։ Հայրը կրնայ ցոյց տալ Աստուծոյ վախովը եւ սիրովը տգան մեծցնելու իր նպատակը, կրնայ նուիրման եւ աղաչանքի աղօթք մը մատուցուիլ տղուն համար, նաեւ որպէս զի ծնողաց չնորհք եւ իմաստութիւն պարգեւուի զայն կրթելու համար։ Այսպիսի պաշտօնի մը պիտի չընդդիմանայ մայրը, եւ ամուսնին չանգն ըլլալու է իր ու իր կնոջ միջեւ կրօնական խնդիրներու վերաբերեալ անհամաձայնութիւնը չմեծցնել, այլ այնպիսի յարգանք եւ մեծարանք ցուցընել կնոջ որ հետզհետէ աւելի դաղափարակից ըլլան իրենք։

«Բայց կրնա՞յ մկրտութիւնը վաւերական ըլլալ, երբ կատարուած է քահանայէ մը որ դրամի համար կը մկրտէ։» Թէ Հին Թէ Նոր Տնտեսութեան տակ սա է Աստուծոյ օրէնքը. «Անոնք որ սեղանին պաշտօնեաներն են, սեղանէն բաժին կ'առնեն։» Կարդացէք Ա. Կոր. Թ գլուխը եւ տեսէք ի՛նչ կ'ըսէ։ Արդ մենք կը նախընտրենք այս մասին մեր Բողոքական սովորութիւնը։ Որոշ ամսաթուական մը թող տրուի երէցին կամ քահանային, եւ դրամական չարժառիթի նշոյլ թող չդտնուի մկրտութիւններու մատակարարութեան կամ թաղման արարողութիւններու մէջ։ Այս դրութիւնը անբաղդատելի կերպով լաւագոյն է, եւ վստահ ենք թէ մեր աւետարանական եկեղեցիները միշտ պիտի յարին անոր եւ պիտի ուրախանան երբ տեսնեն որ ուրիշ եկեղեցիներ կ'որդեդրուին զայն։ Բայց իրողութիւնը թէ եկեղեցական մը իր եկեղեցիին սովորութեան համեմատ միւս կերպով կ'ընդունի իր ապրուստը՝ պատճառ մը չէ բնաւ անոր մկրտութիւնը մերժելու։

Ոչ ալ միւռոնի գործածմանն համար պիտի մերժէինք մկրտութիւնը։ Ինչպէս կ'ըսէ մեր թղթակիցը, յայտնի է որ Նոր Կտակարանի ժամանակները մկրտութիւնը ջրով միայն կը կատարուէր։ Իւղ կը գործածուէր հիւանդները օծելու համար, սակայն ոչ մկրտութեան համար։ Նոր Կտակարանի մէջ միւռոնի գործածութիւնն ապացուցանող համար մը դտնելու միակ կերպն է արհամարհել բնագիրը բռնաբարել եւ զայն իր պարզ ու յայտնի նշանակութեամբ չառնել։ Մենք բնաւ իւղ պիտի չգործածէինք մկրտութեան մէջ եւ բնաւ պիտի չախորժէինք եթէ մեր զաւակին մկրտութեան համար իւղ գործածուէր։ Իւղի գործածութիւնը կը կապտէ նուիրական խորհրդին դեղեցիկ պարզութիւնը եւ Քրիստոսի աչակերտներուն ձեռքով կատարուած արարողութեան վրայ մարդկային յաւելուած է։ Այսու ամենայնիւ, չենք ըսեր թէ ասով անվաւեր կ'ըլլայ կատարուած մկրտութիւնը։

Բայց կրնա՞յ մէկը որ ճչմարիտ Քրիստոնեայ չէ՝ վաւերական մկրտութիւն կատարել։ Ահա քահանայ մը որ կը կարծէ թէ բոլոր զօրութիւնը արտաքին արարողութեան մէջ կը կայանայ։ Ինք գաղափար չունի զործին վրայ զոր Սուրբ Հոգին կը կատարէ սրտին մէջ, կամ տղուն առջեւ սուրբ օրինակ մը դնելու եւ տգան զգուշութեամբ ու աղօթքով մեծցընելու պէտքին վրայ։ Կը կարծէ թէ տղուն մկրտութեան համար գործածուած ջուրը եւ միւռոնը կը բուժեն զայն իր մեղքէն, ինչպէս սպեղանին կը բուժէ զայն իր մարմնական ցաւէն։ Մեր թղթակիցը կը հարցնէ թէ ի՛նչ տարբերութիւն կայ մկրտութեան խօսքերուն այսպիսի քահանայէ մը արտասանուելուն եւ Պրահմինէ մը արտասանուելուն միջեւ։ Ահա ուրիշ եկեղեցական մը որ բարի մարդ չէ։ Վիճասէր, ագահ, անձնասէր, թերեւս արբեցող ալ է։ Կրնա՞յ վաւերական մկրտութիւն կատարել։

Կարելի է որ եկեղեցականներ գտնուին այնքան ոգեշ որ Քրիստոնէութիւնը համարին արտաքին արարողութիւններու լոկ հաւաքածոյ մը եւ իրենց գաղափարն անոր նկատմամբ աւելի վայել ըլլայ հեթանոսական կրօնքի մը քան այն զուտ հոգեւոր Քրիստոնէութեան, զոր Քրիստոս եւ առաքեալները քարոզեցին։ Կարելի ալ է որ հոգեւոր պաշտօնեաներուն մէջ դէչ մարդիկ գտնուին, որոնց նպատակն ըլլայ մանաւանդ իրենց ծառայել քան Քրիստոսի եւ անոր եկեղեցիին։ Եթէ այդպէս է, անոնց եկեղեցական զգեստները չեն փոխեր անոնց նկարագիրները, եւ անոնց դատապարտութիւնը ա՛լ աւելի խիստ պիտի ըլլայ այն սուրբ ասպարէզին պատճառով ուր անարժանաբար մտնել յանդգնեցան։ Ոչ մէկ եկեղեցի զիտնալով թոյլատու ըլլալու է այս երկու դասակարգի եկեղեցականներուն, եւ ոչ մէկ Քրիստոնեայ, ո՛ր եկեղեցիէն ալ ըլլայ, յօժարելու է որ իր զաւակները այսպիսի եկեղեցական մը մկրտէ։

Բայց եթէ մկրտութեան վաւերականութիւնը կախում ունենայ մկրտող պաշտօնէին նկարագրէն, մեզմէ ո՞վ կարող է իր մկրտութեան համար վստահ ըլլալ։ Մենք չենք կրնար սիրտերը կարդալ եւ կրնանք խաբուիլ բարերարութեան լոկ արտաքին կերպարանքէն։

Եւ, ինչպէս յաճախ ըսած ենք առաջ, զգուշանալու ենք արտաքին արարողութիւններու չափազանց կարեւորութիւն ընծայելէ։ Այս է մին այն բաներէն որոնց դէմ վկայեալ են աւետարանական եկեղեցիները։ Եւ եթէ պնդենք թէ պէտք է վերստին մկրտել բոլոր այնպիսիները՝ որոնք ուրիշ եկեղեցիներու մէջ մկրտուած են, վտանգ չկայ որ մեր մէջ գտնուող տգէտներ սկսին մեծ բան նկատել զայն եւ աւելի կարեւորութիւն ընծայել մկրտութեան քան մաքուր սրտի եւ սուրբ կենցաղի եւ նայիլ որ արարողութիւնը կատարուի ուղիղ կերպով եւ յարմարագոյն անձին ձեռքով։ Մենք չենք ուզեր մկրտութեան յարգը փոքրկացնել։ Տէրն մեր անձամբ պատուիրած է զայն։ Մենք կ'ուզենք չատ բան անհատին խղճին թողուլ։ Այն որ կը ղգայ թէ, երբ եկեղեցւոյ անդամ ըլլայ,

վերսկսին մկրտուելու է, մինչ վերսկսին պիտի մկրտէինք, եւ ան որ կը ղրկէր թէ ինչ ընկղմամբ մկրտուելու է, մենք պիտի ընկղմէինք։ Նմանապէս պէտք է որ իւրաքանչիւր ծնողի խիղճը որոշում տայ իր զաւակներուն մկրտութեան նկատմամբ։ Սակայն սրտաքին ոեւէ բանի չտանք չափազանց կարեւորութիւն, միանդամայն ղգուշանանք գաւառէ ուրիշները, որոնց գաղափարները թերեւս չատ անկատար են եւ որոնք սակայն սրտով բարի մարդիկ են թերեւս եւ անկեղծօրէն կը բաղձան Քրիստոսի ծառայել։

ԲԺԻՇԿ ԵԻ ԶԻՆՈՒՈՐ

Արքունի ճարտարապետներու յիշատակարան մը, որ Սվրիկէէ վերադարձաւ մօտերս, աղէկ պատմութիւն մը կը պատմէ Լոնտոնեան օրաթերթի մը մէջ Լորտ Քիչընըրի խիստ արդարասիրութեան նկատմամբ։ Ցիշատակարին պատկանեալ խուցերին մէջ կը գտնուէր զինուոր մը որ միշտ կը կատարէր իր պարտականութիւնը հանդարտութեամբ եւ առանց ցուցամոլութեան, ինչ որ իր անմիջական մեծերուն եւ ընկերներուն յարգանքը վայելել կու տային անոր։ Առաւօտ մը այս մարդը ներկայացաւ պաշտօնատունը եւ ըսաւ թէ ինք հիւանդ է եւ իր պարտականութիւնը կատարելու անկարող։ Իրեն ըսուեցաւ որ Տոքթոր Ք.ի ներկայանայ, որ բժշկական սպայ մըն էր բանակին։ Տր. Ք. ըսաւ թէ մարդը քաջառողջ է եւ հրամայեց որ երթայ նորէն իր պաշտօնին։ Այս հրամանին դէմ զինուորը բան մը չըսաւ եւ իր գործին դարձաւ, որ էր տախտակներ պատրաստել առժամանակեայ կամուրջի մը համար։ Անկարելի գտաւ աչխատութիւնը սակայն, եւ քանը պատմեց յիշատակարին, որուն հետ սերտ մտերմութիւն ունէր։ «Ինչո՞ւ խնդիրը Լորտ Քիչընըրի չէք ներկայացներ,» ըսաւ յիշատակարը, «հիմա պաշտօնատան մէջ կը գտնուի։» «Ոհ, ես չեմ համարձակիր,» պատասխանեց մարդը։ «Շատ աղէկ, եթէ կը վախնաք, ես կը խօսիմ անոր հետ,» ըսաւ յիշատակարը, եւ խօսեցաւ ալ։ «Մարդը հոս կանչեցէք անմիջապէս,» ըսաւ Քիչընըր առանց վեր նայելու, «նաեւ Տր. Փ.ը եւ Տր. Յ.ն։» Այս բժիշկներէն ամէն մէկուն քննել տուաւ մարդը իր ներկայութեանը։ Տր. Փ' սակայն տեղեկագրեց. «Ժանտատենդ նչանաւոր աստիճան յառաջացած։» Տր. Յ. ալ միեւնոյն վկայութիւնը տուաւ։ «Կանչեցէք Տր. Ք.ն անմիջապէս,» ըսաւ Լորտ Քիչընըր։ «Հաճեցէք, Տր. Ք., սա մարդը խնամով քննել։ Անիկա կա՛մ հիւանդ է կա՛մ հիւանդ կը ձեւանայ։» Տր. Ք. կատարեց հրամայուածը. եւ յուզուած՝ ըսաւ, «Տէր իմ, կը վախնամ թէ սխալ մը գործած եմ։ Այս մարդը ժանտատենդի առաջին աստիճաններուն մէջ կը գտնուի։» «Մարդը իսկոյն փոխադրեցէք հիւանդանոց,» հրամայեց արուեստաւ, «եւ դուք, պարոն, թուղթերնիդ հանեք տալով՝ ըստ կարի չուտ Անդղիա վերադարձէք։»

ԺՈՒԺԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Սէպտեմբերի մէկ թղթակիցը Անդղիոյ մէջ արքեպիսկոպոսութեան փորձութիւնը պակասեցնելու համար առաջարկուած նոր ծրագրի մը առթիւ հետեւեալը կը դրէ.

Ես ժուժկալութեան չատ մեծ եւ նախանձաւոր եղած եմ քաղաքի մը մէջ ուր կ'աչխատիմ քսանըհինգ տարիներէ ի վեր իբրեւ հովիւ, եւ համոզուած եմ իմ աչխատակիցներուս հետ ունեցած առնչութեամբս թէ մեզմէ չատեր երախտապիտական ուրախութիւնով լեցուած են տեսնելով որ չանքեր կ'ըլլան արքեպիսկոպոսութիւնը նուաղցնելու գործաւոր դասակարգին մէջ, որպէս զի անոնց չափազանց խմելու փորձութիւնը տկարանայ։ Ժուժկալութեան չարժումը յաջողցնելու համար հարկ է մէկ երկու սեռական պատրաստել ընկերութեան կողմանէ բացուելիք ամէն մէկ սրճարաններու մէջ, ուր յաճախորդը փոքրիկ վճարումով մը կարդայ եւ կամ ժամանակը ուրիշ անմեղ զուարճութիւնով մը անցնէ։ Քանի մը տարի առաջ արհեստաւոր մը կեցուց գլխս վոդոցին մէջ եւ հարցուց թէ սրճարան մը կամ նման տեղ մը կը գըտնուէ՛ր արդեօք, ուր քանի մը դիշեր անցընէր։ «Ոնինք սրճարան պանդոկ մը, բայց դուք չէք կրնար դիշերել հոն։ Պէտք է որ դիներատան մը մէջ անկողին մը գտնէք։» «Ես Լոնտոնէ կու գամ, իմ գործաւորներուս համար քանի մը բաներ գնելու, եւ գործս պիտի տեւէ քանի մը օր,» ըսաւ։ Ըսաւ նաեւ թէ ինք ամուսնացած է, երջանիկ է իր ընտանիքին մէջ, եւ միեւնոյն տեղ աչխատած է տարիներով, բայց անհանդիստ կ'ըլլայ երբ այսպիսի բաներ կը պատահին։ «Եթէ այս գիշեր գինեատուն երթամ,» ըսաւ, «աղէկ գիտեմ թէ ի՛նչ պիտի պատահի։ Գաւաթ մը գարեջուր պիտի ուզեմ, եւ պիտի նստիմ հոն երկար ատեն։ Գինեպանը պիտի գայ եւ ըսէ, 'Դուք հոս ժամէ մը հետէ կը նստիք, եւ բան չծախսեցիք։ Պէտք է որ ըսեմ թէ երթալու էք որպէս զի տեղ ըլլայ ուրիշներու որոնք պիտի ծախսեն։'» Ըսաւ թէ ինք գիտէր առաջուընէ թէ այդ նախատինքը զինք պիտի ստիպէր իր ուզածէն չատ մը աւելի խմելու։ Իր դիրքին կենդանի նկարագրութիւնը պատճառ եղաւ մեզի վեց անկողիններ եւս աւելցնել մեր սրճարան պանդոկին մէջ, եւ յետոյ ակումբի սենեակ մը, ուր հիւրեր 2 բէնի վճարելով կրնան նստիլ ամբողջ ցերեկ մը առանց միս կամ ըմպելի դնելու պարտական ըլլալու։ Յայտնի է թէ կրակի եւ լոյսի համար քիչ մը բան վճարուելու է, եւ թերեւս աւելի անյարմար է հիւրին ուտելիք մը ապսպրել քան ըմպելի խմել։ Բայց եթէ ամէն բան կ'ըլլայ ինչ որ կրնայ ըլլալ այս կերպով պանդոկը բանալու՝ ըմպելիէ հրաժարողին առջեւ, եւ չհրաժարողներուն ժուժկալութեան ունակութիւններու մէջ յարատեւութիւնը խրախուսելու, չենք կրնար յաջողիլ իբրեւ ժուժկալութեան քարոզիչներ, առանց ի սպառ հրաժարողներու զօրաւոր խումբի մը օժանդակութեան, նախ, ի խրախոյս անոնց որ ի սպառ հրաժարած են իրենց անձնական ապահովութեան համար։ Լուսաբանեմ ասիկա իմ անձնական տեղեկութենէս. «Ոգելից ըմպելին քեզի երբեք նեղութիւն եղած է,» հարցուցի կառապանի մը։ — «Այո, քիչ մը, բայց երկար ժամանակ առաջ։ Ես հրաժարող մը եղած եմ տասնըհինգ տարիէ հետէ։» — «Դուք մեր ընկերութիւնո՞ն կը վերաբերիք։» — «Ոչ, ես մէ՛կ ընկերութեան չեմ վերաբերիր։ Սապէս եղաւ ատիկա։ Իմ ամուսնութեանս նախորդ գիշերը արթուն կը պառկէի մտածելով թէ իմ ընկերներէս ո՛րչափներ իրենքզիրենք ապականած կամ կործանած են խմոտութով, եւ ուխտեցի ապահով կողմը դնելու։ Այլ եւս նորէն չդպայ անոր եւ պահեցի ուխտս։» Առնենք ուրիշ մը։ Մեր Յոյսի խմբակին մէկ կանոնն է տղաք ներս չառնել առանց ծնողքներուն հաւանութեանը։ Անցեալ օր քանի մը տղաք առաջին անգամ երեւցան ժողովներէն մէկուն մէջ։ Իմացայ որ անոնք քաղաքին մէջ ողելից ըմպելի ծախողի մը զաւակներն էին։ Դարձի մարդուն հարցուցի թէ իր զաւակները իր հաւանութեամբն եկած էին։ Մարդը սպէս պատասխանեց. «Դուք քիչ մը բան պիտէք խմոտութէ յառաջ եկող չարիքներուն վրայով, բայց չէք գիտեր այնչափ որչափ ես գիտեմ. եւ եթէ բան մը կրնաք ընել զաւակներս փրկելու համար, չնորհակալ պիտի ըլլամ։» Ասոնք ապահովութեան համար ի սպառ հրաժարման օրինակներ են։ Եւ մենք բացարձակապէս հարկաւոր կը համարինք, արդիւնաւորապէս օգնելու համար անոնց որ հրաժարման կանոնը որդեգրած են ապահովութեան համար, որ բուն իսկ մենք հրաժարողներ ըլլանք։ Այնուհետեւ կու գայ անժուժկալութենէ ազատուելու փափաքողներուն խնդիրը։ Բոլոր հիւանդութիւններու եւ թշուառութիւններու խնդիրներուն մէջ որ կը ներկայանան հովիւին, չկան աւելի սոսկալի խնդիրներ քան զանոնք որ արբեցութենէ կը ծագին։ Եւ ոչ ոք բաց ի անոնցմէ որ այսօրինակ պարագաներ դիտած են, կրնայ գուշակել այն անաւոր պայքարը զոր արբեցողը պարտի մղել մինչեւ որ իր անձին տէրն ըլլայ, եւ կարող ինքզինք կառավարելու։ Զայս սկսելու համար, մարդ պարտի ամբողջովին կտրել նեսել պատճառը։ «Ես չափը պիտի քիչցնեմ հետզհետէ» ըսելը անձը խաբել է միայն։ Մարդը պէտք է որ ի սպառ հրաժարող ըլլայ։ Անոնք ալ որ կ'աչխատին ազատել զանիկա, իրենք ալ ի սպառ հրաժարող ըլլալու են։ Զեռնտուութիւնը որ անձնազոհութեան խաչին նչանը կը կրէ, ունի զօրութիւն մը զոր ոչ ուրիշ մէկը կըրնայ ունենալ։ Հաւասարապէս հարկ է որ արբեցողին տան ընկերներն ալ հրաժարողներ ըլլան, եթէ վերջին աստիճան կարելին կը գործադրուի զանիկա փրկելու համար։ կեանքիս մէջ չատ անգամ այր մը կամ կին մը եկած է ինծի, եւ ըսած է, «Աղատէ կինս,» կամ, «Աղատէ այրս։» Այսպիսի առեներ պահանջած եմ որ երկուքն ալ ի սպառ հրաժարում յայտարարեն։ Անոնք քովքովի ծնկան վրայ եկած են ուսումնասեներակիս մէջ, աղօթելու համար, եւ հրաժարիլ ուխտած են միեւնոյն բառերով։ Ես ամբողջ ընտանիք մը համոզած եմ մոլորող ընտանեկան մէկ անդամին օգտին համար, եւ յաջող արդիւնք տեսած եմ։ Եւ եթէ երբեմն յոյսս ի դերեւ ելած է, չատ ուրախութիւն վայելած եմ ամէն օր ականատես ըլլալով դէպքերու ուր անհատ անձինք փրկուած են, եւ տուներ նորէն պայծառացած են այս դարմանով։ Կը սխալի՞մ եթէ ըսեմ թէ հրաժարողներու բաղմութիւն մը պէտք է լաւագոյն արդիւնքներ ձեռք բերելու համար մեր ժուժկալութեան գործին մէջ։ Օրհնեա՛լ ըլլան անոնք որ կը պահպանեն փորձութիւնները, եւ կը նուաղցնեն անժուժկալներուն հոսանքը։

ԵԶԱԿԱՆ ԶԱՌԱՆՑԱՆՔ ՄԸ

Իռլանտացի կղերական մը հետեւեալը կը դրէ Սէպտեմբերի.

Ժողովրդիս մէջ ծերունի օրիորդ մը կար — հիմա մեռած — որ չատ կը սիրէր ներկայ դանուիլ եկեղեցիիս մէջ Աստուածային պաշտամունքի, եւ որուն սովորութիւնն էր ներս գալ եկեղեցիին մէկ կողմնակաի դռնէն եւ դուստրերէս մէկուն քով նստիլ քարոզչին նստարանին վրայ։ Օրիորդը իր առողջութեան խանդարուած ըլլալուն պատճառաւ երբեմն ուշ կու գար եկեղեցի։ Կիրակի

առաւօտ մը մինչ քարոզս աւարտելու վրայ էի, տեսայ զանիկա եկեղեցիին մէջ իր սովորական տեղը նստած։ Այդ ատեն մտածեցի նախ հաճոյքով որ հիւանդութեան պատճառաւ քանի մը չաբաթներ բացակայ դըտնուելէն ետքը հոն կը տեսնէի զանիկա, յետոյ զարմացայ որ աւելի կանուխ չտեսայ պաշտամունքին սկիզբները։ Կը յիշեմ նաեւ որ անիկա սովորաբար իմ դուստրիս ճիշդ քովը կը նստէր։ Երբ տուն հասանք, օրիորդին վրայով խօսեցայ ընտանիքիս մէջ թէ անիկա եկեղեցի եկած էր այն օրը։ Բայց ընտանիքիս բոլոր անդամներն ալ ըսին թէ անիկա ներկայ չէր, եւ երբ կը պնդէի թէ հոն էր, սկսան ծիծաղիլ եւ ըսել թէ երազ տեսած ըլլալու էք։ Անոնց միաձայն ժխտումին առջեւ պիտի հաւատացնէի թէ սխալած ըլլալու եմ։ Բայց ես այն նոյն կիրակի օրը կէսօրէն ետքը դիպուածով իմ ժողովրդիս պատկանող երկու տիկիններու պատահեցայ, եւ խօսակցութեան մէջօրին հարցուցի թէ Օրիորդ Ս. եկեղեցին կը գտնուէ՞ր այն առաւօտ։ «Ա՛յո, հոն էր,» պատասխանեցին։ Ես ինքնս կատարելապէս համոզուած էի թէ անիկա հոն տեսած էի։ Կեանքիս մէջ ասկէ աւելի տոյդ քան մը չեմ յիշեր։ Բայց ընտանիքիս անդամները, որոնց նստարանին վրայ տեսած էի օրիորդը, ա՛յնպէս վստահութեամբ կը պնդէին թէ անիկա հոն չէր, որ որոշեցի երթալ տեսնել նոյն ինքն օրիորդը, եւ անկէ ստուգել թէ ինք այդ ժամանակ եկեղեցի եկա՛ծ էր թէ ոչ։ Գացի եւ ընդունուած պատասխանը, իմ կարծիքովս, կ՛ապացուցանէ դէպքին խորհրդաւոր բնութիւնը։ Օրիորդ Ս.ի պատասխանը սա էր թէ ինք այդ օր եկեղեցի չէր գտնուեր, բայց չատ զօրաւոր փափաք մը ունէր երթալու։ Կառքի համար ալ կարգադրութիւն ըրած էր, եւ իրօք տան դրան առջեւ բերուած էր կառքը, զինք տանելու համար, բայց վերջը տկարութիւն զգալով կառք նստած չէր։ Այս միջադէպին բոլոր պարագաները աչքի առջեւ ունենալով, ինձ կը թուի թէ ինչ ինչ պայմաններու ներքեւ — որոնց մին է հաւանօրէն զօրաւոր կամեցողութիւնը — միտքը կրնայ իր մարմնին պատկերը ուրիշ տեղ փոխադրել, այնպէս որ անիկա տեսանելի ըլլայ ուրիշ մարդոց մարմնաւոր աչքին։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ԱՄԱՌՆԱՑԻՆ ՀԻԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ԱՐԳԵԼՈՒՄԸ

Երկու ծանր վտանգներ կը սպառնան մանկիկին՝ տարուան ութերգին եղանակին մէջ, այն է՝ անյարմար ուտեստ եւ չափազանց տաքութիւն։ Փորհարութիւնն է այս ժամանակ մանուկին անյարմար կերակուր տալուն գրեթէ անխուսափելի հետեւանքը. կերակուր՝ որ աւրիլ սկսած է, կամ որ չկրնար մարսուիլ մանկիկին դեռ չզարգացած դործարաններով։ Մանկիկը պէտք չէ կաթէն կտրել զարնան վերջերը կամ ամառը, եթէ կարելի է։ Եթէ պէտք է զանիկա կաթէն կտրել, կամ եթէ միշտ կաթի սրուակով (չիչէ) կը սնուցուի անիկա, յոյժ կարեւոր է միտք պահել թէ կաթն է մանկիկին յարմար եւ յատուկ կերակուրը։ Եթէ ան կը զարկատնայ այծի կամ կովու ջրախառն կաթով, պէտք չէ ուրիշ բան տալ։ Տաք եղանակներու ժամանակ քաղաքներու մէջ կաթը պէտք է երկար ատեն եռացնել, բայց գեղերու մէջ, ուր կաթը կրնայ կատարեալապէս թարմ ձեռք բերուիլ, աւելի աղեկ է զանիկա տալ իր բնական վիճակին մէջ։ Բայց պիտի չէ, թէ կաթը ո՛րքան թարմ է, կամ կատարելապէս եռացուցած՝ է, թոյնի կը փոխուի եթէ սրուակը բոլորովին մաքուր չէ։ Այս սրուակը պէտք է որ հաւկիթի ձեւ ըլլայ, այնպէս որ չունենայ անկիւններ կամ խորշեր ուր հինցած թանձրացած կաթի մասնիկներ հաւաքուին, Եւ պտկունքը (մէմէ) պէտք է որ ուղղակի սրուակին վրայ հատուածած ըլլան, առանց միջանկեալ խողովակի մը։ Պէտք է երկու սրուակ կինայ, այնպէս որ միշտ առձեռն գտնուի մաքուր մը։ Մանկիկին ծծցնելէ ետքը սրուակը պէտք է լաւ մը լուալ սոտայով եւ տաք ջրով, յետոյ պէտք է եռացնել քանի մը վայրկեան։ Թէ՛ սրուակները թէ՛ պտկունքները, երբ չեն գործածուիր, պէտք է ջուրի մէջ պահուին՝ ջուրը երկար ատեն եռացնելով մանրէներէ մաքրելէ ետքը։ Շատ մը աւելի վտանգ կայ, մանաւանդ տաք եղանակին, մանկիկը չափազանց կերակրելուն քան չափէն պակաս կերակրելուն մէջ, եւ անոր փափուկ կեանքին վտանգաւոր է զանիկա դիւեցնելու եւ կամ սրուակը բերանը դնելու սովորութիւնը ամէն անգամ որ լայ մանկիկը։ Շատ անգամ բաւական է ցերեկը երկու երեք ժամին անգամ մը եւ գիշերը երկու անգամ կերակրել մանկիկը, իսկ եթէ անիկա նեղութիւն կու տայ միջոցներուն մէջ, կրնայ քիչ մը զով ջուր խմցուիլ։ Երբ փորհարութիւն պատահի, ժամանակ մը պէտք չէ ոեւէ կերակուր տալ, պէտք է կաթի տեղ ջուր տալ դիւեցնելու կանոնաւոր ժամերուն մէջ։ Մանուկին մարմինը պէտք է սրբել զով ջուրի մէջ թաթխուած սպունգով, եւ իրիկուններ մանուկը տանիքը կամ ուրիշ բացօթեայ տեղ մը հանել։ Մանուկին ամառնային հիւանդութիւնները եթէ կանուխ զգոյշանան, կրնան չատախ զսպուիլ, բայց կրնան ծանրակշիռ եւ մինչեւ անգամ մահաբեր հիւանդութեան փոխուիլ եթէ թոյլ տրուի որ չարունակեն անգարման։ Ուստի իմաստութիւն է կանուխ բժշկի դիմել։

ԲՆԱԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԱՂՈՒՈՐ ՏԵՂ ՉԷ

«Երեւակայեցէք օձ պահել տան մէջ, կատուի պարտականութիւնները կատարել տալու համար։ Մանիլայի մէջ այս է սովորութիւնը,» կ՛ըսէ Ամերիկացի տիկին մը, որ նոր վերադարձած է Փիլիպպեաններէն իր հրապարակագիր ամուսնին հետ տարի մը հոն կենալէն ետքը։ «Առաջին գիշերը որ մեր բնակարանին մէջ անցուցի, տաք էր։ ուստի անքուն մնացի եւ հովի կը յուսայի։ Յանկարծ գլխիս վերեւ տարօրինակ ձայն մը լսեցի։ Մանիլայի տուները պատիպէ կը չինուին, եւ չատ թեթեւ են. ուստի մարդ կը լսէ ամէն չչուննչ եւ ձայն։ Լսեցի վերը առնէտի մը վազելուն ձայնը, այնուհետեւ եկաւ անոնոլոր ձայն մը, դողունի սահումի մը ձայն։ Առնէտը տագնապալի ճիչ մը հանեց։ Կրնայի լսել օձին պոչին հարուածին ձայնը, եւ ահռելի ճիչ մը բարակ տախտակամածին վրայ։ Կը թուէր թէ անոնք կը թապլտըկէին իրարու վրայ, եւ օձը կը կլլէր առնէտը։ Ձայնը ա՛յնպէս որոշ կը լսէի որ իբր թէ կը տեսնէի։ Ես առնէտէն աւելի բարձրաձայն ճչեցի, եւ մէկ վայրկեանի մէջ մեր չէնքին մէջ գտնուող ամէն Չինացի տղայ ոեւեակս եկաւ հակնալու համար թէ ի՛նչ պատահած էր։ Մանիլայէ մեկնելէս առաջ վարժուած էի տան օձ մը գտնել տախտակամածիս վրայ իբր թէ կատու մը ըլլար անիկա։ Փիլիպպեանց տուներուն մէջ նեղութիւն տուող կենդանիները զղուանք կ՛ազդեն Ամերիկացի կիներու։ Մողեսներ ամէն տեղ կը գտնուին։ կը գտնես զանոնք անկողնիդ մէջ, մառանին պնակներուն մէջ, անոնք կը վակչին չրջազգեստներուդ եւ կամ կը մրտին հանդերձի պահարանիդ աչքերուն մէջ։ Ոմանք մանր են, եւ ոմանք մէկ ոտք երկայն։ Ամէն մեծութեամբ եւ տեսակէ մրջիւններ կը բնակին ամէն մէկ բանիդ մէջ։ Մանիլայի ամէն աղէկ տանտիկին իր ճաշասեղանին ոտքերը իւղ պարունակող ամաններու մէջ կը դնէ։ Առանց այդ նախազգուշութեան՝ մարդ մրջիւն կ՛ուտէ ամէն մէկ կերակուրի հետ։»

ԱՃԼԵՒԱՑԻՔ

Ո՛րչափ հնաձալ պէտ է։ Քաջառողջ մանուկ մը ժամանակին մեծ մասը կը քնանայ առաջին քանի մը չաբաթներուն մէջ. եւ առաջին տարիներուն մէջ մարդիկ սրամադիր են թողուլ որ մանուկները քնանան որչափ որ կ՛ուզեն։ Բայց երբ անոնք վեց եօթը տարեկան կ՛ըլլան, երբ դպրոցը կը սկսի, այս բանաւոր սովորութիւնը կը վերջանայ, եւ քունը կը զեղչուի չարունակ մինչեւ այրութեան եւ կնութեան հասակը։ Մանուկը երբ տասը տասնըմէկ տարեկան ըլլայ, միայն ութ ինը ժամ քնանալ կը թոյլատրուի անոր, մինչ պէտք էր որ ծնողք թողէին որ անիկա քնանար որքան բացարձակապէս պէտք է, այսինքն զեթ տասը տասնըմէկ ժամ։ Մինչեւ 20 տարեկան եղած ժամանակը պատանին ինը ժամ քնանալու պէտք ունի, իսկ չափահասութեան տարիքին մէջ՝ ութ ժամ։ Անբաւական քունը օրուան բարձրագոյն չարիքներէն մէկն է։ Պատշաճ հանգստի եւ ջղային դրութեան եւ մանաւանդ ուղեղին բնական պայմաններու չգոյութիւնը ողբալի վիճակ մը յառաջ կը բերեն, աւերած մտքի եւ մարմնի եւ խոնջանք։ դիւրագրգռութիւն եւ մտաւորական անկարգութիւններ հետզհետէ կը գրաւեն աչխատութեան սիրոյ, ընդհանուր բարեվաւութեան եւ նախաձեռնութեան ոգւոյն տեղը։

— Գեղնամայրը. Գետնամայրը (սողուլճան) կենդանի մըն է որ կենդանաբաններուն ուչադրութիւնը գրաւած չէ, հակառակ այն իրողութեան թէ անոր կազմութիւնն ու կազմութիւնը նիւթ եղած են հատորներու այն չքեղ չարքին վերջինին, այն հատորներուն՝ որոնցմով Տարուին ճոխացուցած է գիտական մատենագրութիւնը։ Գետնամայրը ոչ միայն բնախոյզներէն ճանաչուած եղած է, այլ գառնագոյն թշնամի ունի պարտիզպաններն ու երկրագործները։ Ճըշմարիտ է թէ պարտիզպանը պատճառ ունի զանիկա չսիրելու, երբ կը տեսնէ թէ իր խնամով չարդարած ճամբաները եւ հարթ մարգագետիններն ու մարմանդները կը ոչնչանան հողի կոյտերով, որոնցմով գետնամայրը ժրաջանութեամբ կը ծածկէ զանոնք։ Բայց երկրագործը գանգատելու բան չունի. վասն զի գետնամայրը ոչ միայն կը կազմէ չատ թռչուններու կերակուրին մեծ մասը, որոնք եթէ գետնամայրը չկենար, իրենց ուչադրութիւնը աւելի եւս պիտի ուղղէին երկրագործին հունձքերուն եւ պտղի ծառերուն, այլ դրապէս օգուտ կը մատակարարէ հողը թուլցնելով, եւ այսպէս ճամբաներ, անցքեր յօրինելով անձրեւին, որպէս զի անձրեւը աւելի ցած գտնուող արմատներուն իջնէ։

— Դեղնակցոնիճան առնիգնեբու պէմ. Տր. Նաչանտի, Ճափոնցի մանրէաբան մը, որ Շիքակօ այցելած է, կը յայտարարէ թէ կարելի է դաչնակցութիւն մը կազմել առ-

նէտներուն դէմ։ Այս կրծողները, իբրեւ ախտի հաղորդիչ, չատ աւելի ծանր վնաս կը հասցնեն մարդկային ընկերութեան քան զոր արդէն կը վերագրուի անոնց։ Հիւանդութիւնը, որու հետ յոյժ սերտիւ այս կենդանիները զուգորդուած են հանրութեան մտքին մէջ, պալարաւոր ժանտախտն է։ Անսովոր չէ առնէտներու համար այդ ախտէն մեռնիլ ատն մը մէջ, ուեւէ մարդկային էակի անով վարակուելէն առաջ։ Առնէտները այնքան չատ տեղեր կը պարտին, որ կրնան վարակել ամբողջ թաղ մը, իրողութիւնը ծանօթանալէ առաջ, եւ կը մեռնին ալ այնպիսի անմատչելի տեղեր, որ իրենց մարմինները ծածուկ կը մնան, բայց վարակման ներգործուն պատճառ են օրերով եւ չաբաթներով։

ՏՈՒՐՔ ԿԱՄ ՏԱՃ

(Մկրտչ Գ.-Քէչէճեան, Մ.-Լաքեզ)

Եթէ տուրքի կամ տալու խնդիրը չափենք Աստուածաշունչին մէջ անոր գրուած տեղէն, ինչ որ չատ սխալ չափանիշ չէ, պիտի տեսնենք թէ քիչ տեղ բռնած չէ եւ ուստի քիչ կարեւորութիւն չունի։ Պիտի չանանք նշանակել այդ նիւթին վերաբերեալ վկայութիւններ այն իմաստներով զոր անոնք ունին եւ խնդրել ընթերցողներէն որ ամփոփուած ուշադրութեամբ անոնց հետեւին։

Մենք միշտ այնպէս համոզուած ենք թէ եկեղեցին, որչափ ալ որ հոգեւոր մարմին մ'է կամ հոգեւոր մարմին մ'ըլլայ, ունի իր ֆիզիքական կողմը եւ նիւթական–տնտեսական կառավարութիւնն ու մասնակարարութիւնը, առանց որու չկրնար իր գոյութիւնը պահել։ Տուրքն ալ տարրն է այդ մասնակարարութեան։

*Մեր եկեղեցիներու հիմակուան վիճակը, որ այնքան ապառնալից է, այսպէս եղած է կը կարծեմ Աւետ. Քրիստոնեաներու քան զբաւականն պակաս տուրք տալու պարագայէն։ Իրաւ է որ ամէն օր ցաւալի կերպով կը տկարանան մեր եկեղեցիներ. կը տկարանան գլխաւորաբար անոր համար որ անհոգի, անքարոզիչ, անառաջնորդ եւ անուսուցիչ կը մնան։ Բայց այդ պակասնեանները (բացառութիւնները բացառութիւն սեպելով) չեմ կարծեր լքէին իրենց պաշտօնն, որուն նուիրեալ էին եւ զոր գործել աւելի վարժուած էին եւ աւելի դիւրին կը գտնէին քան ուրիշ գործեր, եթէ Աւետարանը քարոզելու մէջ Աւետարանչն ապրէին, կամ հոգեւոր թանկագին բաներ սերմանելէ վերջ հնձէին մարմնաւոր տժգին բաներ (Ա. Կոր. Թ. 11, 14), լեցնելու համար իրենց մարմնաւոր պիտոյքը, որ իրենց տեղին ու կարգին մէջ անհրաժեշտ են եւ սապէս խոպոպահանջ, այնպէս որ չկրնար ըսուիլ «Թող չըլլան, չըլլան ալ կ'ըլլայ։» Մեր ժողովուրդները չէ որ կը պահարակենք, զանոնք չտուող չէ որ կը ներկայացնենք։ Կու տան անոնք, եւ աւելի կու տան քան ուրիշ դաւանութեանց վերաբերող Քրիստոնեաներ։ Ինչ որ կ'ուզենք ըսել սա է թէ՝ թէեւ չատ ալ կու տան, դեռ այդ չնչին ցնծութիւնները մեր կրօնական–կրթական ժողովրդային պէտքերը, չքաւոր հոգալ մեր աւելի չատ կարօտութիւնները. մանաւանդ կ'ուզենք ըսել սա թէ այդ ըսածը թէեւ չատ է չատ նկատումներով — մեր ժողովուրդներու աղքատութիւնը եւ այդ աղքատութեան մէջ վիճակակից ուրիշ ժողովուրդներէ աւելի առատաձեռն տալը հաշուելով — այնու ամենայնիւ շատ աւելի է այն չափին նայելով՝ զոր Աստուածաշունչ եւ Աւետարան ցոյց կու տան կամ նշանակութեան։ Աւետարանական կոչուած ենք՝ ցուցնելով թէ Աւետարանի ցուցած սկզբունքներէն տարբեր սկզբունք, անոր առաջադրած ճամբէն ուրիչ ճամբայ չունինք եւ չենք ճանչնար. բայց ո՞ւր է այդ, ո՞ւր է որ մեր ոչ միայն ըմբռնումներով այլ յաւէտ մեր կեանքով ու մեր գործքերով արդարացնենք մեր անուանակոչութիւնը։ Շատ բաներու մէջ անաւետարանական ենք արդարեւ։ Եւ կ'ուզէի ըսել թէ սա մեր կրօնական տուրքերուն մէջ ալ այդպէս ենք — անաւետարանական, անաստուածաշունչական։ Որպէս զի համոզուինք, յառաջ բերենք Աստուածաշունչի եւ Աւետարանի վարդապետածներն ու պատուիրածներն տուրքի կամ տալու նկատմամբ։ Միւսանգամ կը խնդրենք ընթերցողներէն քաջ ի նկատ առնել վկայութիւններն եւ իմաստներն զոր յառաջ կը բերենք։

1. Նախ ըսենք թէ Թուրքը ամենավաղեմի ազգութիւն մ'է։ Առաջին մարդուն — Ադամայ — տղաքը, Աբէլ եւ Կայէն, կը կարդանք (Ծն. Դ. 3, 4) թէ կը ճանչնային ու կը կատարէին այդ պարտքը։ Եւ դիտենք թէ մարդկութեան առաջին զաւկին — Կայէնի — առաջին ձեղբը, որմէ պատճառեցաւ անհեղի ոճիրը եւ առաջին մահը, «աղեկը չընելն» էր, այսինքն «աղեկը» Աստուծոյ ըսելը, կամ ըսենք ՏՈՒՐՔԻ ՄԵՂՔԸ։ Աղեկը չտալով՝ ընդունելի չեղաւ, ընդունելի չըլլալով՝ «ապեց» ընդունելի եղողը, զԱբէլ։

2. Տուրքը Հին Տնտեսութեան մէջ և Հրեից համաք ՏԱՍԱՆՈՐԴ էր։ Ղեւ. Իէ. 30–33։ Տասանորդ իսկ աւելի էր։ Ամէն տարի եւ ամէն եկամուտի տասանորդը տալէ զկնի՝ ունէին տարիներու չաբաթ մը եւ տարիներու հօթն չաբաթ ալ, այսինքն ամէն հօթներորդ տարի եւ ամէն յիսներորդ (Յոբելեան) տարի, ինքնաբոյս ամէն եկամուտ պիտի թողուէր ուրիչին, օտարին։ Այս կը կոչուէր «երկրին հանգստութեան չաբաթը»։ Այս կանոնին ղանցամանն պատիժը չատ խիստ էր։ Բնդմիսաուորդ երկրին հանգիստը բռնաբարող ժողովուրդը խլուելով նոյն երկրէն պիտի տարուէր ուրիչ երկիր մը՝ գերութեան մէջ քաւել իր մեղքը (տես կանոնը Ել. Իգ. 10 եւ 11, Ղեւ. Իե. 1–13, պատիժն ալ՝ Ղեւ. Իջ. 27, 28, 33–35, Բ Մնաց. Լջ. 21)։

3. Տասանորդը Քահանային էր Ղեպացոց։ Թուա. ԺԸ. 21, 24, Բ Մնաց. ԼԱ. 4–12, Նէեմ. Ժգ. 10–13, եւն., եւն.։

4. Տալն օրհնէր և լաւն անէր։ Անդ. Ա. 5–11, Բ. 15–19, Մաղ. Գ. 7–12։

5. Մեր Աստուծոյ տուածը՝ արդէն Աստուծոյնն է։ Ա Մնաց. Իգ. 10–14, 16, Ա Կոր. Դ. 7, եւն.։ Ուստի պարտինք ոչ միայն տասանորդ տալ, այլ (6) եւ ընծաներդ, ընծանեցարդ, ժող. ԺԱ. 1, 2։ Ու ոչ միայն ուրիներորդ, հօթներորդ, այլ (7) եւ ի հարկին մէջ ամէն բանը — ինչք եւ կեանք։ Մատ. ԺԸ. 37, Ղուա. ԺԴ. 26։ Իսկ Աստուած այս տուրքը կ'ուզէ եւ կ'առնէ ոչ թէ մեզ կողոպտելու համար, այլ տանելու երկնից անբռնաբարելի, անմահականալի գանձատունը դնելու, չահագործելու, աւելցնելու եւ բազմապատիկ մեղի դարձնելու համար։ Մար. Ժ. 28–30, Ը. 18–21։

Առ այժմ տուրքի կամ տալու վարդապետութիւնը հոս այս կմախային վիճակին մէջ թողլով՝ դառնանք մեր նախապէս ըրած դիտողութիւններն քիչ մ'աւելի պարզելու, ընդլայնելու եւ յետոյ հատընտիր համարներու մէջէն արտաւիայող արփիապայծառ լոյսերուն մէջ միւսանգամ դիտելու այս վարդապետութիւնը իր զանազան կողմերէն։

Բաղդատաբար չատ քիչ անգամ ամպիոններէ (լրագրական աշխարհաքաղաքական բեմն ալ մէջ առնելով) կը յուզուի այս նիւթը։ Ո՛վ յուզէ։ Եթէ Ղեւտացին՝ դրամապաչտ մարդ է պիտի ըսուի, ամսականները բուսցնելուն կը նայի քան ուրիչ բանի։ Առ քեզի Ղեւտացիին բերնին փականք մը։ Անդին կը մնայ աչխարհականը, հասարակ ժողովուրդը, հանդէպ այս նիւթին երկուքի հատուածեալ. տուող դասակարգ մը եւ չտուող դասակարգ մը։ Տուող դասակարգը կը լռէ՝ խօսեցնէն աղէկ բան մը ընելով — տալով, իր պարտքը կատարելով. իսկ չտուող դասակարգը ոչ միայն կը լռէ, այլ կը նայի որ միչտ լռութիւն ըլլայ այդ նիւթին վրայ։ Եւ յետոյ ժողովուրդը անգիր, անգրագէտ, ինչ խօսի եւ ինչպէս խօսի. մանաւանդ թէ նիւթը ուսումնասիրելու ժամանակ իսկ չունի իրեն յատուկ զբաղումներուն մէջ։

Սակայն, ի՛նչ ալ ըլլայ, տուրքի կամ տալու խնդիրը ինչպէս աչխարհի մէջ՝ նոյնպէս Քրիստոնէական եկեղեցւոյ մէջ, որ յաչխարհի է, ճայոն եւ կենսական խնդիր մ'է միչտ։ Իսկ մեզի համար, արդէն դիտել տուինք, նոյն իսկ այժմեական ունեցող խնդիր մ'է։ ուստի կ'արժէ սովորականէն աւելի խօսիլ անոր վրայ նոյն իսկ բեմերէ, լրագրական թէ ժողովրանական բեմերէ։ Կարելի է կարծողներ ըլլան ու նոյն իսկ առարկողներ թէ տալու վրայ, տուրքի վրայ ամպիոնէն խօսիլ ինչ պէտք է. տուրքը կրօնքի արտաքինին վերաբերող բան մ'է, մարմնաւոր, նիւթական խնդիր մը. ամպիոնէն հոգեւոր, ըսած հոգեւոր քարոզներ խօսուելու են։ Արդ, այս առարկութիւնն առնենք նախ եւ խնդիրը անկէ սկսեալ քննենք։

Օր մը նչանաւոր դէմք մը — բժիչկ–քարոզիչ, այժմ հանգուցեալ — խօսքն ուղղելով քանի մը մարդոց որ կը չատագովէին Ծէր և Դժուն հոգեւոր քարոզներ խօսիլը՝ ըսաւ, «Բայց եղբայրներ, Աստուած ինչմ՞ն հոգին մարմինին մէջ դրաւ, եթէ մարմինն միչտ եւ ի սպառ արհամարհուելու էր. հոքէ, հոքէ ըսելով ժողովուրդին հոգին հանեցիք մանաւանդ քան զանոնք հոգեւորցուցիք։» Շիտակ էր այս դիտողութիւնը այն առթիւ եւ չատ անգամ չիտակ է։ Կ'ընդունինք թէ «հոգի առաւել է քան զմարմինն» Բայց դիտել կու տամ թէ Քրիստոս բաղդատեց միայն, ոչ թէ մարմինը առաւ եւ չուրը նետեց։ Նաեւ կ'ընդունինք թէ տուրքը կամ տալու խնդիրը եկեղեցւոյ արտաքին խնդիրներէն է քան ներքին, մարմնաւոր բան մ'է քան հոգեւոր. կեղեւ է եւ ոչ միջուկ, ծուծ չէ՝ այլ պատեան. եւ սակայն կ'ըսեմ, թէեւ պատեան է՝ ծուծը չէ, կեղեւ է եւ միջուկը չէ, բայց.... ան կ'ըսէի, Պապիանը ծոծին և կեղևը ձկնային պահապան է։ Կը կտրես փոճոկը ընկուզին եւ կթուն առնելէ վերջ կը նետես։ Ոչ որովհետեւ անպիտան էր, այլ վասն զի իր պաշտօնն — պիտանի մասը, կթուն, պահպանելու պաշտօնն — աւարտեց։ Երբ դեռ կթուն տնաս էր ու ընկուզը ծառին վրայ էր ու ամման մէջ, անչուշտ փոճոկը նոյնչափ կարեւոր կը սեպէիր որչափ կթուն։ այսպէս փոճոկները բոլոր ընկուզազգիներուն ու կեղեւը բոլոր պտուղներուն, ընդեղինաց եւ արմտեաց։ Անոնք ձկնկիներու պահապանն են եւ առմամբ մը — ցորչափ իրենց պաշտօնին մէջ են — միջուկներուն չափ կարեւոր են։ ՕՏՈՊԵՍ Է ՏՈՒՐՔԸ ԿՐՕՆՔԻ ՄԷՋ։ Հռով. ԺԱ. 13–15ի եւ 17ի մէջ չղթայայարում մը կայ չատ բնական, բանաւոր եւ զօրաւոր. «Ով որ Տէրոջը անունը կանչէ՝ պիտի փրկուի։» Սակայն ելլուելը որ վախճանն է կամ նպատակը եւ կանչելը որ միջոցն է՝ կախեալ են չատ

բաներէ. «Ինչպէս պիտի կանչեն անոր՝ որուն որ չհաւատացին. կամ ի՛նչպէս պիտի հաւատան անոր՝ որուն վրայով չլսեցին. կամ ինա՞ր պիտի լսեն՝ առանց մէկու մը քարոզելուն: Ուրեմն հաւատքը լսելէն է ու լսելը Աստուծոյ Խօսքէն:» Եւ կրնանք չարունակել խօսքն ալ խօսողէն եւ խօսելն ալ վճարուելէն, ընե՞ ուշ վճարուելու համար: Երկուքը չատ հեռի են իրարմէ, արեւմուտքին հեռաւորութեանը չափ արեւելքէն. պէտք չէ եւ կարելի չէ չփոթել իրարու հետ, թէեւ ռամիկներ կը չփոթեն:

(Շարունակելի)

ԶՆԴՈՒՇ

(Պատ. Դատ. Ապլահաթեան, Զնդուշ)

Զնդուշ 1,200 մնչ աւելի բոլանդակող գիւղաքաղաք մըն է, հազարի մօտը Քրիստոնեայ, մնացածը Թուրք: Մխիթերով մը կը կառավարուի: Տիարպէքիրէն 24 ժամ, իսկ Խարբերդէ 16, գրեթէ բուռ եռանկիւն մը կը ձեւացնէ Տօրոս լեռներուն չղթային մէջ: Լեռան կողն ու վրան չինուած են տուները խիտ առ խիտ իրարու վրայ: Օդը մաքուր, ջուրը ընտիր, եւ պտղաբեր այգիներով պատուած է: Եփրատ գետը ժամ մը հեռի կ'իյնայ դէպ արեւմուտք: Հնութեան նչան միայն աւերակ խան մը կայ չուկային մէջ: Կը կարծուի թէ չատ հին տուհններ հիւսիսի ճամբան Պոլիսէն կամ այլ կողմերէ՝ ասկէ կ'անցնէր դէպ ի Տիարպէքիր, Միջագետ մինչեւ Պաղտատ, եւն.: Քրիստոնեայք կը բազկանան մօտ 800 Լուսաւորչական, 60–70 Հայ Պապական եւ իբր 150 Հայ Բողոքականէ: Լուսաւորչականք ունին եկեղեցի մը, դպրոց մը արական մէկ վարժապետով եւ մէկ-ալ քահանայ, Պապականք ալ գրեթէ նոյնպէս: Բողոքականները ունեցած են մօտ չիսուն տարուան մէջ քանի մը քարոզիչներէ զատ առաջին հոգ. Պատ. Գակոբ Ծովհաննէսեան, Տիարպէքիրցի, անոր յաջորդ Պատ. Սարգիս Նազդաչեան Խարբերդէն: Երկուքն ալ բարեպաչտ եւ կարող պաչտօնեաներ: Առաջինը թոքախտէ մեռաւ, իսկ երկրորդը դեռ 6 տարի առաջ մեռաւ: Վերջինը 19 տարի կնցած է, իսկ առաջինը մօտ 10 տարի: Այս ժողովուրդը նաեւ ունեցած է չատ բարեմասնութեամբ օժտուած եւ կարող ազգապետ մը Պետրոս աղա Պօղոսեան: Ոչ միայն իր ժողովուրդէն եւ Բրիստոնեաներէն, այլ նոյն իսկ ուրիչ ազգերէն եւ պաչտօնեաներէն կը դնահատուի եղեր եւ մինչեւ այսօր կը յիչատակուին իր ջանքերը եւ աչխատութիւնները: Ասոնց պաչտօնէից օրով գործը յառաջ գացեր է հոս:

Ունեցած են նաեւ երկսեռ դպրոցներ եւ կարող ուսուցիչներ: Առաջին չէնքերը իրենց մէջ պաչտօնավարողներով մէկտեղ չկան հիմա: Ոչ ժողովարան, ոչ երիցատուն, ոչ դպրոցի չէնք: Հիմա նոր հրամանագրով բացուած տղայոց դպրոց մը ունինք, եւ բարեբնաբար կառավարութենէն կ'ակնկալենք որ մօտերս մեր աղջկանց դպրոցն ալ բացուի: Երեք տարիէ մօտ է որ Տէրը զիս հոս զրկեց: Հոս գալով՝ սկսանք աչխատիլ Սուրբ Հոգիին ապաւինելով: Երկրորդ ձմրան Անոր մեզի ըրած այցելութիւնը համաոտիւ նկարագրած էի անցած տարի Ա–եաքէնէի մէջ: Ատ չարժումը Սուրբ Հոգիէն ըլլալուն՝ տարուան բոլոր ընթացքին մէջ չարունակաբար տեսնուեցաւ: Բոլոր տարին ամէն առտու եւ իրիկուն չարունակեցինք պաչտամունքները: Այս ձմեռ աղօթքի չարաթը այնքան հոգեչարժ չէ՛ուեցաւ ինձ, իր առջի օրերուն մէջ: սիրտս դառն ցաւով կը լեցուէր: Ատոր համար չարթնուան չորրորդ առտուն էր կարծեմ, ընդհանուր պաչտամունքէն առքը հետս առի երեք աղօթքի մարդ: Անոնցմէ մէկուն տունը նատանք աղօթելու, յիշելով խոստմանը թէ «Թէ որ ձեզմէ երկու հոգի երկրի վրայ միաբանին՝ ամէն ինչ բանի համար որ խնդրեն, պիտի ըլլայ անոնց իմ Հօրմէս:» Սկսանք եւ չարունակեցինք մինչեւ ժամը մօտ ութ: Կ'աղօթէինք կարճ, որոչ նիւթի մը համար: Կը խոսէինք անոր վրայ, երբեմն մէկ համար երդ կ'ըսէինք, այդ օրուան եւ նիսանին առաջին ժամերուն մէջ ղգացի իմ տկարութիւնս, անարժանութիւնս եւ Սուրբ Հոգիին աւելի հզօրապէս գործելուն արգելք ըլլալս խոստովանեցայ եղբայրներուս: Դառն կսկիծներու եւ արտասուաց մէջ ընկղմելով խնդրեցի որ աղօթեն ինծի համար: Չեմ կրնար նկարագրել երեք եղբարց զգացումներն ու աղօթքները ինձ համար: Հեղհեղաբ սկսայ կաղդուրուիլ եւ չարունակել ժողովուրդին ամէն դասակարգին համար աղօթել մինչեւ յիչածս առեւը՝ առանց անօթութեան զգացման: Նոյն իրիկունը ընդհանուր պաչտամունքէն առքը բռնեցի երիտասարդները: Անոնց յատուկ աղօթքի ժողով եղաւ: Կը հաւատամ որ ցորեկուան աղօթից պատասխան սկսաւ տալ մեր երկնաւոր Հայրը: Ասկէ սկսելով Հոգին չարունակեց հոսանդ արծարծել բոլոր ժողովուրդին մէջ եօթնեակին եւ յաջորդներուն մէջ: Օրհնեալ ըլլայ Սուրբ Հոգին, սիրելի Հոգին, որմէ որը չէ՛զուց, օրհնեց, անանկ որ ոմանք ըսին թէ անցեալ ձմրան տասնապատիկն է: Այո, աւելի ընդհանուր գործունէութիւն երեւցաւ: Շատ ջանքեր եւ աչխատանքներ թափուեցան Սուրբ Հոգիին ազդեցութեան տակ: Ո՛ւր որ երթար ժողովուրդը եւ ո՛րքան ալ ըլլար թիւը, խոսակցութիւնը հոգեւոր էր եւ ամէնն ալ պիտի աղօթէին անչուչտ: Այո, ինչպէս չանքը նոյնպէս աղօթելու հոգի կար առ հասարակ: Մեր այդ ժողովին արգիւնքը մեզ քաջալերեց որ դժուարութիւն մը զգացածնուս պէս տուն մը կը քաչուէինք նոյն խումբով, երբեմն յաւելումով, միաբան աղօթելու մէկ նիւթի երբեմն ալ աւելիի համար: Ասոր ուրիչ հետեւողներ ալ եղան, աղօթից խումբեր՝ առանց անոնց հրահանգ տալու ինքնաբերաբար: Շատ փառաւոր եղաւ ասոր մէկ փորձը: Օր մը մէկ երկու եղբարց մէջ դառնութիւն մը նչմարուեցաւ: Առտուայ պաչտամունքին աղօթք խնդրեցի անձի մը համար առանց անունը տալու, ըսելով թէ չատ վչտացած եւ տրտմած է: Եղան աղօթքներ եռանդագին: Անհամբերները հարցուցին թէ «Ո՞վ է, անունը ըսէ:» Իրիկունը կ'ըսեմ ըսի: Պաչտամունքէն առքը խումբին հետ ուրիչներ ալ առնելով անոնցմէ մէկուն տունը գացի: Անոնց հասկցուցի թէ ո՛վ է տրտմածը եւ ինչո՛ւ տրտմիլը: Սկսանք աղօթել մինչեւ ժամը վեց: Արդիւնքը աքանչելի եղաւ: Իրիկունը ընդհանուր պաչտաման առեն անունը տուի տրտմեալ Անձին, որ էր Սուրբ Հոգին: Մեծ ազդեցութիւն ձգեց, դառնացեալներն ալ գիտցան: Որոչած էի չմիջամտել հաչտութեան: Հետեւեալ առտուն անոնցմէ մէկը քովս եկաւ: Տեսայ պատրաստ: կանչել տուի միւսն ալ, ուրիչ երկու եղբարք ալ: Աս հաւաքման արգիւնքը Պենտէկոստէի համը տուաւ: Երգեցինք «Եղբայր ենք մենք, մէկ Հօր որդիք» անանկ անուշ, անանկ քաղցր որ կենացս մէջ չէր եղած: Աս փորձերէն առքը աւետարանիս մէջ այդ խոսաման առջեւ դրեցի, «Փորձուած եւ ստուգուած:» Ախ, ինչպէս Սատանան կրնայ սպրդիլ նոյն իսկ Սուրբ Հոգիին չրջանակները եւ ան ալ բորբոքեալ առեն: Ասոր պատճառը կարծեմ թէ հին մարդուն մնացորդներն են: Դառն չատ դառն ստուգութիւն մըն է, աւա՛ղ, աւա՛ղ: Կը չարունակուին մեր պաչտամունքները նորէն ամէն առտու եւ իրիկուն: Բայց ժողովուրդը ինկած է քանի մը արտաքին ազդեցութեանց տակ: Ամէն առեն կը թուի թէ կ'ազդուի ժողովուրդը առեւտուրի դադարէ եւ կը թուլնայ: Փորձութիւնը մեծ է, տոկալու աւելի մեծ եւ գերբնական ոյժ պէտք է: Կը խնդրեմ որ հաճիք աղօթել առ ժողովուրդին համար: Օրհնեալ ըլլայ Սուրբ Հոգին: Կը դիտեմ որ կը չարունակէ իր գործը: Անցած օր եղբայր մը որ անցած տարի տաստիկ արթնութիւն մը ունեցաւ՝ պատմեց ինծի թէ «Այգին գայեր էի՝ աղօթած առենս ձայն ձուն լսեցի. մտօքս ըսի, ի՛նչ ալ ըլլայ՝ պիտի լմնցնեմ աղօթքս. երբ աչքս բացի՝ տեսայ որ օձ մըն էր որ անցած էր քովէս:» Կ'աղօթէ եղեր այդին մէջ, ի՛նչ մխիթարութիւն լսողիս: Ասոր նման չատ պատմութիւններ չուկայի, տան, այգիի, եւն. կը դրանուին: Ատոնց հակառակներն ալ կան:

Մոռցայ յիչել թէ մեր գարագլխու Ծոբելեանը (հանդէսը), թէեւ ոչ չատ վառաւոր, սակայն բաւական արդիւնաւոր եւ ուրախարար եղաւ: Բաւական առաջ ծանուցեր էի թէ հին գարի վերջին չունչին եւ նորին առաջինին բոլոր ժողովուրդը իրենց ընծաները պիտի բերեն իբր երախտագիտութեան արդիւնք: Երբ չնորհակալ եղանք հինին մեղի մատուցած բարեաց, եւ նորին համար մեր երկնաւոր Հօրմէն չնորհք խնդրեցինք որ օրհնէ մեզ, մեր հետը ըլլայ եւ պահէ մեզ վերջալոյս, ժամը ծանոյց թէ մէկ Ծոբելեարը իր վերջին չունչը տուաւ, իր ճերմակ մազերովը դերեզմանը իջաւ անդառնալի կերպով: Եւ միւս Ծոբելեարին ոտքը կոխեց մեր սեմոցը վրայ՝ դեռ մանկիկ ու ծաղիկ: Վերջացուցինք ժողովը, ամպիոնը եղբարց համար դուռը գրինք, եւ գրասեղանը քոյրերու համար վերնատան դուռը: Գումարը մօտ եօթը հարիւր դահեկան եղաւ: Նկատելի եւ գնահատելի էր քրոջ մը ըրածը որ իր ոսկի օղերը կը դնէ սեղանին քով կեցող քրոջ մը ձեռքը ու կ'անցնի: 60–70 դահեկան կ'արժէր, ու ինք ոչ հարուստ եւ ոչ ունեւոր էր: Ուրիշ մը իր գլխէն տասը դահեկանոց ոսկի մը կը կորէ այն առեն եւ սեղանին վրայ կը դնէ: Վերջապէս քոյրերը կարծես թէ մրցման մտեր էին եղբարց հետ, գրեթէ հաւասար գումարներ եղան եւ երկուքը վերոյիչեալը գոյացուցին:

ԱԶԴԵՐ

ԲԱՐԶՐԱԴՈՅՆ Վ.ԱՐԾԱՐԱՆ ՊԱՐՏԻԶԱԿ

Վարժարանիս նոր տարեչրջանը կը սկսի Սեպտ. 11ին Դ.Չ. (Ն. Տ.): Դիչերօթիկ աչակերտները կը վճարեն տարեկան 16 ոսկի Օսմ., 8 ոսկի Սեպտեմբեր ամիսին, 8 ոսկի ալ Ցունվարի մէջ:

Աւելի տեղեկութիւններու համար դիմել վարժարանիս գործակալ Դէորդ էֆ. Կարմիրեանի, թիւ 10, Բուպիա խան, Բիւրքճիլէր, Մեծ Շուկայ, Պոլիս:

ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ Վ.ԱՐԾԱՐԱՆ ԱՏԱԲԱԶԱՐ

Վարժարանիս նոր տարեչրջանը պիտի սկսի Սեպտ. 11ին, (Ն. Տ.) Դ.Չ.: Դիչերօթիկներու տարեթոշակն է 12 Օսմ. ոսկի, որուն կէսը պէտք է վճարել Սեպտ. սկիզբը, եւ կէսը՝ Ցունվ. սկիզբը: Դաչնակի դաս առնողները 3՝ իսկ երգեհոնի դաս առնողները 1½ Օսմ. ոսկի աւելի կը վճարեն:

Ուրիչ տեղեկութիւններ ստանալ ուզողները կրնան գրել Հայուհեաց վարժարանի Տնօրէնութեան, Ատաբազար:

Ե. Ս. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՑ ԱՂՕԹՔԻ ԺՈՂՈՎ

Պայպըլ Հասւսի մատրան մէջ ժամը 7ին (Ը. Թ.): Նիւթ, «Եւ ահա ամէն օր ես ձեզի հետ եմ մինչեւ աչխարհիս վերջը:» Մատ. ԻԸ. 20:

Իւսկիւտարի ժողովարանին սրահին մէջ ժամը 6ին (Ը. Թ.):

ՀԱՆԴԷՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անցեալ ուրբաթ Աւստրիական եւ Ռուսական դեսպանները յաջորդաբար պատիւ ունեցան ներկայանալ Ն. Կ. Վեհափառութեան։ Աւստրիականը Վեհ. Սուլթանին ներկայացուց Աւստրիոյ կայսեր սենեկապանը Զէչէնեի կոմսը, որ մայրաքաղաքս եկած է մանաւոր պաշտօնով։

Իտալիոյ կառավարութիւնը Բ. Դրան ծանոյց թէ մտադիր է Պուէնոս Այրէսի դեսպան Բարպոնարօ ոը Մալասփինա կոմսը կ. պոլսոյ դեսպան անուանել փոխան Սիներ Փանսայի։ Բ. Դուռն ալ ծանոյց թէ կը հաւանի այդ անուանման։ Նորընտիր դեսպանը օտար մը չէ մայրաքաղաքիս համար, վասն զի Իտալական դեսպանատան կցորդ եղած է երբ իր ազգականներէն Բորթի կոմսը դեսպան էր հոս։

Թեհրանէ հեռագրով կը ծանուցուի մայրաքաղաքիս նախորդ Պարսիկ դեսպան Միրզա Մահմուտ Խանի մահը։ Լեվընթ Հերբըթ կ'ըսէ թէ հանգուցեալ դիւանագէտը չատ սիրելի էր հոս եւ իր մահը պիտի ողբացուի բարեկամներու լայն շրջանակի մը մէջ։

Սրեւելեան երկաթուղիներու ընկերութիւնը փոխեց սովորական կառախմբին մեկնման ժամը։ Կառախումբը, փոխանակ կէսօրէն երեք ժամ ետքը մեկնելու, պիտի մեկնի կէսօրին որպէս զի Զաթալճայի մէջ կատարելի բժշկական քննութեան եւ հականեխման գործողութեան բաւական ժամանակ մնայ։ Սրեւելեան Ճեպընթացի մեկնման ժամը անփոփոխ կը մնայ։

Սէլանիկի պաշտօնաթերթին թղթակիցը կ'ըսէ թէ Սէլանիկի, Մանաստիրի եւ Գոսովայի երկրագործական վիճակը առաջնակարգ է, եւ թէ բերքերը թէ' քանակութեամբ եւ թէ' որակութեամբ չատ կը գերազանցեն անցեալ տարուանները։ Արդարեւ, եթէ անակընկալ վնաս մը չպատահի, այս բերքերուն նմանը տեսնուած պիտի չըլլայ տարիներէ հետէ։ Վերջին անձրեւը քիչ մը սեւցուց դարին որ հնձուած կը մնար արտին մէջ, բայց ամրան հունձքին մասուցուած օգուտը բաւականէն աւելի հատուցում մը եղաւ։ Սովորաբար, կ'ըսէ թղթակիցը, ձմրան բերքը ամրանին այնպէս կը համեմատի որպէս 70ը 30ին։ Ա.յս տարի այդ համեմատութիւնը չրջուեցաւ։

Եվրոմական նախարարը Իզմիրի տեղային կառավարութեան հրահանգ տուաւ տասանորդի տէզ առնուած արմտիքներու վաճառումը չխոչընդոտել, քանզի Եւրոպական հունձքերուն անյայտոզութեան պատճառով դիներու բարձրացում կ'ակնկալուի։

Առողջապահական յանձնաժողովը որոշում տուաւ որ հիւանդանոցներու վարիչները թաղապետական բժիշկներուն իմացնեն հիւանդանոցներու մէջ պատահած մահերը եւ ճառնալները չթաղուին մինչեւ որ բժիշկներ զանոնք քննելով վկայագիր մը չտան։ Նոյն որոշումը հաղորդուեցաւ տէրութիւններու հիւպատոսարաններուն եւ մայրաքաղաքիս պատրիարքարաններուն։

Դատական պաշտօնեաներու թոշակները մինչեւ ցարդ կը վճարուէին դատարաններու հասոյթով, որ կը բաւէր ու կ'աւելնար ալ։ Հետեւապէս նոյն պաշտօնեաները աւելի նպաստաւոր վիճակի մէջ կը գտնուէին քան կառավարական ուրիշ չրջանակներու պաշտօնեաները։ Սոյն պատճառով որոշուեցաւ որ դատարաններու հասոյթներն այսուհետեւ եվրոմական դանձուն վճարուին եւ ան վճարէ նոյն պաշտօնեաներուն թոշակները։

Թուրքերուսմանական առեւտրական նոր պայմանագրութեան պատճէնը, Վեհ. Սուլթանին կողմէ ստորագրուելով, Արտաքին գործերու նախարարութեան յանձնուեցաւ։

Հանրային պարտքի վարչութիւնը Սրեւելեան Րումելիի յատնեալ տուրքերը պիտի ընդունի Փարիզի մէջ կնքուած Պուլկարական փոխառութենէն։

Երզրումի կառավարութիւնը 21 օրուան քառանթինա սահմանեց Ռուսիայէ ներածուած կենդանիներու դէմ։

Վառնայէ կը հեռագրուի թէ Սեւ Ծովու Ռուսական նաւախումբը վառնա պիտի երթայ, եւ թէ Մ. Գարավէլով երկու նախարարներու ընկերակցութեամբ հոն պիտի երթայ ընդունիլ դեր Ծովակալը։

Մխայիլ մեծ–դուքսը, Կիրսոնէ դէպ ի Ռուսական նաւահանգիստ Սոխումգալէ մեկնելու պահուն, դարձեալ հեռագրովվեհ. Սուլթանին չնորհակալութիւն յայտնեց իրեն տրուած պատիւներուն համար։

Երկրագործական նախարարը երկրագործական 20 մեքենայ գնեց էնկլիւրիւ զրկելու համար։ Մեքենաներուն արժողութիւնն է 500 ոսկի։

Մանաստիրի կուսակալութեան Պուքովա անուն տեղը մէկ ամբարանոց եւ 20 տուն այրեցան։

Տր. Լութֆի էֆ., որ Փարիզ էր, իր բժշկական ուսումներն աւարտելով Լոնտոն գնաց եւ Թուրք կառավարութեան անմպատ հրատարակութիւններով զբաղեցաւ։ Տանօրեայ պայմանաժամ մը արուած է անոր որպէս զի Եղեռնագատ ատեանին ներկայանայ։

Դատական նախարարը դատարաններուն իմացուց թէ, երբ օտարահպատակ մը դատուի, անոր կառավարութեան հիւպատոսը իրաւունք ունի անձամբ ներկայ գտնուելու կամ թարգման մը ղրկելու, բայց ոչ թէ բարապան մը, որու ներկայութեան թոյլ պիտի չտրուի։

Վեհ. Սուլթանը, Ֆրեսերիք կայսրուհիին մահուան պաշտօնական լուրն առանալով Գերմանական դեսպանատունէն, հեռագրով իր ցաւակցութիւնն յայտնեց Գերման կայսեր, միանգամայն Անգղիոյ Թագաւորին։ Պերլինի եւ Լոնտոնի Օսմանեան դեսպաններն ալ հրահանգ ստացան կայս. կառավարութեան ցաւակցութիւններն յայտնելու Գերման եւ Անգղիական կառավարութիւններուն։

Թեաղըտխանէի աղբիւրներէն ջուր բերելու գործին նկատմամբ, զոր կ'ուզուի ստարել Վեհ. Սուլթանին գահակալութեան տարեդարձէն առաջ, Սէրվէր կ'ըսէ թէ 18, 000 մեթր խողովակ գործածուած է ջուրի ակէն մինչեւ Ճէնտէրէի մեծ աւազանը, ուր ջուրը պիտի բաժնուի։ 520 քառ. մեթր տարածութեամբ մեծ տաղաւար մը չինուած է այն մեքենային համար, որ պիտի բարձրացնէ ջուրը ուղուած բարձրութեան։ Ա.ռ այժմ աղբիւրներ պիտի չինուին ի Տոլմապաղչէ, Դալաթիա, Ալզապգափու, Թոփհանէ, Բերա եւ Ծընտզլը։

Երկուշաբթի Առողջապահական Խորհուրդը որոշեց նաւերուն առողջական վկայագրեր տալ, յիշելով թէ Յունիս 23էն սկսելով մայրաքաղաքիս մէջ համաճարակ հիւանդութեան քանի մը անկատ դէպքեր պատահեցան, որոնց վերջինը տեղի ունեցաւ Օգոս. 3ին։

Կ'ըսուի թէ, հակառակ քանիցս հրատարակուած պատուէրներուն, Իզմիրի մէջ վաճառականութեան տոմսեր կը վաճառուին անխտիրան եւ թէ Սբ. Կատարինէ եկեղեցիին մէջ հրապարակաւ տեղի ունեցած է տեղւոյն Ցոյն վարժարաններուն ի նպաստ վիճակահանութիւն մը։

Սէրվէր կ'ըսէ թէ Սըվազի կուսակալութեան մէջ Պրուքող անուն տեղ մը Պաթալօղլու Զիւհտիի տունը փլաւ եւ տանտիրոջ կինը, աղջիկը եւ երկու որդիները փլատակներուն տակ մեռան։

Պետական Խորհրդոյ որոշմամբ, պիտի փլեցուին այն չէնքերը որոնք կառուցուած են առանց նախապէս հրաման առնելու, եւ իրենց յատակագիծերը վաւերացնել չտուող ճարտարապետները երկուքէն մինչեւ հինգ ոսկի տուգանքի պիտի ենթարկուին։ Մայրաքաղաքիս Թաղային քննիչներուն հրահանգ տրուած է հոգ տանիլ որ փողոցներն ընդարձակելու համար հարկ եղած գետինն առնուի։

Կ'իմանանք թէ Պատ. Տր. Ճ. Ու, Ուտ մեռած է Ամերիկայի մէջ 87 տարեկան։ Նախ, 1838ին, Սինկափուր ղրկուեցաւ ան իբրեւ միսիոնար։ Բայց չորս տարի ետքը Ամերիկա վերադարձաւ իր անմայր մանկիկին հետ։ Որովհետեւ այդ դաշտը լքուեցաւ Ամերիկեան Պորտին կողմէ, նա Կ. պոլիս ղրկուեցաւ 1843ին եւ հոս մնաց մինչեւ 1852, երբ Պորտի քարտուղար անուանուելով հաստատուեցաւ ի Նիւ Եորք։ 20 տարի վարեց այդ պաշտօնը, ապա դարձեալ եկաւ Կ. պոլիս, ուր սիրով կը յիշուի դեռ իր խմաստութեան, քաղաքավարութեան եւ համակրելից բնաւորութեան համար որով ուրիշներու կ'օգնէր ամենայն սիրով ու ժրութեամբ։ 1886ին քաշուեցաւ գործի ասպարէզէն։

Շատթ յանկարծական եղաւ մայրաքաղաքիս մեր եղբայրներէն մին, Փիլիպպոս աղա Գալուստեան։ Ա.յս եղբայրը 68 տարեկան էր, եւ կը յարգուէր իր քրիստոնէավայել վարքին ու բարքին համար։ Կը հաւատանք որ հանգուցեալ այս երկու եղբայրները, որոնք զիրար կը ճանչնային անշուշտ, իրարու հանդիպեցան այն լաւագոյն աշխարհին մէջ, ուր Ամերիկացիի եւ Հայու խտիրը կը մոռցուի այն աւելի սերտ ու սիրալիր յարաբերութեամբ, որով կը միանան Քրիստոսի բոլոր փրկուածները։

Երկուշաբթի օրուան Թուրք թերթերը ծանուցին թէ Փարիզի Օսմանեան դեսպանը Հանրօգուտ գործերու նախարարութեան ղրկած է Փարիզաբնակ Գ. Մեծատուրեան էֆ.ի Գոլդան անուն երկրագործական հանդէսը, յարելով թէ այդ հրատարակութիւնը Փարիզի Փասթէօռեան հաստատութեան հովանաւորութեան տակ կը գտնուի։ — Մխիթար աբբահօր երկհարիւրամեակին առիթով որ պիտի տօնուի Սեպտ. 8/21ին, Հայոց Պատրիարքն ալ հրաւիրուած է ներկայացուցիչ մը ղրկել։ Պատրիարք Հայրը կարգ մը պատկերներու հետ ղրկած է նաեւ լուսանկարը Դաղթիոյ Սբ. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյն, ուր Մխիթար աբբայ սովոր էր քարոզել Հայ Հոռմէական ըլլալէն առաջ։ — Երեքշաբթի Հայոց Պատրիարքը իր անուան տօնախմբութեան առիթով չատ այցելութիւններ ընդունեցաւ պատրիարքարանին մէջ։ Ի մէջ այլոց, չնորհաւորական այցելութիւն տուաւ նաեւ Բողոքականներու ազգապետ Ծակոր էֆ. Պօյաճեան։ — Նոյն պատրիարքարանի կրօնական ժողովը, լրագիրներէ իմանալով թէ Սմասիոյ մէջ եւ այլուր Բողոքական քարոզիչներ հրաւիրուած ու քարոզ խօսած են Հայ եկեղեցւոյ մէջ, որոշեց չրջաբերականով մը կրկնել, որու որ պէտք է, թէ օտար եւ նոյն իսկ Հայ եկեղեցւոյ զաւակներէն ուսումնական աշխարհականներու արգելուած է քարոզ կամ ներբող խօսիլ Հայ եկեղեցւոյ մէջ։ — Սանդիկէի ատաճան չնորհուեցաւ ապաստանապետ Սէրվիչէն էֆ.ի։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գերմանիա. Ֆրետերիք կայսրուհին, մայր Վիլհելմ կայսեր, երկուշաբթի կէսօրէն ետքը մեռաւ։ Կայսրուհին երկար ատեն տառապեցաւ անբուժելի հիւանդութեամբ մը, բայց իր վախճանը խաղաղիկ եղաւ։ Կայսրը, կայսրուհին եւ գահաժառանգ իշխանը անոր քովն էին մահուան ժամանակ։ Մարմինը զմռսուելով դրուեցաւ մահաբեմի մը վրայ ճերմակ վարդերով ծածկուած, որ սիրական ծաղիկն էր Ն. Վեհափառութեան։ Պիտի թաղուի Փոցտամի մէջ իր ամուսնին մարմնին քով։ Հանգուցեալ կայսրուհին Վիքթորիա թագուհիին երրորդոյն զաւակն էր։ Ծնաւ 1840 Նոյ. 21ին։ Ամուսնացաւ 1858ին Ֆրետերիք իշխանին հետ, այսինքն որդւոյն հետ Վիլհելմ իշխանին որ 1861ին Բրուսիոյ Թագաւոր եղաւ եւ 1870ին Գերմանիոյ կայսր։ Արքայազուն ամուսնին ունեցաւ չորս որդի եւ չորս դուստր։ Որդիներէն երկուքը մեռան մանուկ հասակի մէջ եւ միւս բոլոր զաւակները կ'ապրին։ Ֆրետերիք կայսեր իշխանութիւնը տեւեց միայն 1888 Մարտ 9էն մինչեւ Յունիս 15, երբ անոր յաջորդեց իր երէց որդին, արդի կայսրը։ Հանգուցեալ կայսրուհին իր ամուսնին մեռնելէն ի վեր առանձնացած էր ի Ֆրիտրիխսհով, եւ տարիներէ հետէ իր առողջական վիճակը չատ փափուկ էր։ Զօրաւոր իմացականութեան տէր կին մ'էր հանգուցեալ կայսրուհին, եւ ամէնուն սիրելի եղաւ իր քաղցր բնաւորութեամբ։ Ցոն վալտէրսէ կոմսին վերադարձին համար կարգադրուած հանդէսները արգելուեցան, եւ Հայնրիխ իշխանը որ նաւախումբով Քաթից գացած էր կոմսին ընդ առաջ, ցամաքի ճամբով Գերմանիա վերադարձաւ։

Ֆրանսա. Ֆրանսական գահուն թեկնածու Օրլէանի դուքսը արդէն իսկ հրահանգներ հրատարակած է ընտրական պայքարին համար, որ գալ տարի Մայիսին տեղի պիտի ունենայ։ Ամէն գաւառակի մէջ, ուր հնար համարուի յայտնի Արքայական մը ընտրել, անոր օգնութիւն պիտի տրուի։ Բայց ուր որ այդպիսի հնարաւորութիւն չկայ, Արքայականները քուէ տալու են ոեւէ ընտրելիի համար, ի'նչ կուսակցութեան ալ պատկանի, բաւական է որ այն ընտրելին արդի կառավարութեան հակառակ ըլլայ։ Պոնափարթեանները եւ Ընկերվարականները, կ'ըսուի, տիրող կուսակցութեան դէմ միաբանելու նմանօրինակ ընթացք մը պիտի բռնեն, յուսալով որ, եթէ այդ կուսակցութիւնը տապալի, իրենցը պիտի չհի։ — Մ՚Բէնի խմբագիրներէն Մ. Կասթոն Սթրէկլէ անցեալ հինգշաբթի Փարիզ հասաւ աշխարհի չուրջ ուղեւորութենէ մը, որ 63 օրուան եւ 16 ժամու մէջ կատարուած է։ Ան Փարիզէ գնաց Սբ. Փեթերսպուրկ եւ Սիպերիական երկաթուղիով Խաղաղական Ովկիանոս, ապա անցաւ Խաղաղականը եւ ցամաքի ճամբով գնաց Նիւ Եորք, ուր չոգենաւ մտաւ՝ Ֆրանսա վերադառնալու համար։ Գիտաւ թէ, ինչպէս արդէն իսկ յայտնի է, չոգեկառքի եւ չոգենաւերու երթեւեկը բոլոր աշխարհի վրայ գոհացուցիչ կերպով կազմակերպուած է։ — Մ. Տիւմոն երկու երեք փորձեր ալ ըրաւ չհելու համար 100,000 ֆրանքի մրցանակը, որ խոստացուած է Սէն Բլուէ մեկնելով կէս ժամու մէջ էյֆէլի աշտարակին չուրջ դարձող եւ մեկնման կէտը վերադարձող ոեւէ օդապարիկը պանդոկի մը տանիքին զարնուելով ջախջախուած է, թէեւ ինքն ազատուած է։

— Կը ծանուցուի թէ ճիզուիթները Ֆրանսական կառավարութենէն արտօնագիր պիտի չպահանջեն, վասն զի հաւանօրէն Խորհրդարանը պիտի չտայ այդպիսի արտօնագիր։ Սակայն անոնց դպրոցները պիտի չբռնադատուին իրենց դոյութիւնը, թէեւ ճիզուիթներուն թոյլ պիտի չտրուի անոնց մէջ ուսուցանել։ Կրօնական ուրիշ միաբանութեան մը մեծաւորը, կառավարական արտօնագիր խնդրելու իմաստութեան մասին, նշանաւոր չորս օրէնսդէտներու խորհուրդ հարցուց, եւ ահա անոնց պատասխանին եզրակացութիւնը. «Կառավարութիւնը միաբանութիւններուն հրաւէր կ'ուղղէ արտօնագիր պահանջելու։ Կ'ուզէ որ ներկայացուին ամենէն կարեւոր վաւերաթղթերը — անուններու ցուցակը, միաբանութեան դոյքերը եւ ինչքերու տեղեկագիրը — եւ ապա երբ կրօնական միաբանութիւններն այսպէս իրենց ձեռքով պատրաստեն իրենց թղթածրարը, կառավարութիւնն իրեն կը վերապահէ իրաւունքը անոնց արտօնագիր չտալու եւ զանոնք այն չուանով խեղդելու զոր նոյն իսկ իրենք տուած պիտի ըլլան անոր։» — Կ'ըսուի կը կարծէ թէ դիտէ Մարոքի պատգամաւորներուն եւ Ֆրանսական Արտաքին նախարարութեան միջեւ տեղի ունեցած կարգադրութեան ճիշդ նշանակութիւնը։ Կը հաղորդէ անոր այլեւայլ մասերը, որոնցմէ ոմանք ահաւասիկ։ Մարոքի կառավարութիւնը պիտի ճանչնայ Հարաւային Ալժերիոյ Ֆրանսական աչխարհակալութիւնները, յատուկ ոստիկանութիւն մը պիտի կազմակերպէ՝ սահմանադլխի միջադէպներու առջեւն առնելու նպատակով, պիտի հրաժարի Սահարայի վրայ իր իրաւունքներէն, նոր գաւառներ պիտի բանայ Ֆրանսական վաճառականութեան առջեւ, եւ պիտի դիւրացնէ այն երկաթուղիին չինութիւնը, որու ձեռնարկել մտադրած է Ֆրանսա։

Չին և պերու-ինկուները. Չինու եւ տէրութիւններուն միջեւ դոյացած վերջնական կարգադրութեան վերաբերեալ աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ ցոյց կու տան թէ տուգանքին առաջին մասնավճարը պիտի հատուցուի 1904ին, եւ թէ վճարումը ապահովուած է դեռ ուրիշ բանի չյատկացուած օտար մաքսերով, Թրանզիթի մաքսերով եւ աղի մաքսին մէկ մասով։ Դրամը պիտի վճարուի Շանկհայի մէջ գանուող սեղանաւորական յանձնաժողովի մը, որ դումարը պիտի բաժնէ տէրութիւններուն։ Այս կարգադրութենէն կը հասկցուի թէ 37 տարի Չին տարեկան հարկ մը պիտի վճարէ, որ առաջ իբր 3,000,000 Անգլ. ոսկի պիտի ըլլայ եւ հետզհետէ պիտի նուազի չարունակ։ Անդրիական թերթեր այնպէս կը ցուցնեն թէ խնդիրը լուծուած է։ Սակայն հեռագրական տեղային դործակալութիւններու հասած հեռագիրներու համաձայն, Անդրիական դեսպանը չէ հաւանած ստորագրել հաչտութեան նախաչաւիղ պայմանագիրը։ Սէն տարի օտարներու այսպիսի տուգանք մը հատուցանելու պարտաւորութիւնն ի հարկէ պիտի մչանջենաւորէ Չինացիներու օտարատեցութիւնը, եւ հաւանօրէն Չին պիտի մերժէ տուգանքը վճարել, ո'ր ժամանակ որ զգայ թէ ապահովապէս մերժելու չափ զօրացած է ինք։ Կ'ըսուի թէ արդէն իսկ օտարներու դէմ թուղթեր փակցուած են Քանթոնի մէջ, որոնցմով բողոք կը բարձուի տան տուրքի դէմ որ տուգանքի պատճառով սահմանուած է, եւ կը յայտարարուի թէ, եթէ կառավարութիւնը օտարներու պահանջումին հնազանդելով հաստատէ այդ տուրքը, հետեւանքը չատ ծանր պիտի ըլլայ։ Դարձեալ, Եունկ-լուի բարձր պաշտօնեի մը կոչումը եւ անուանապէս տարագրուած ուրիշ պաշտօնատարներու ալ ատիճանի բարձրացումը կը ցուցնեն թէ Չինական իշխանութիւններն յանդգնութեան ի'նչ դիրք բռնած են։ Ըստ ամենց, արքունիքը մտադիր չէ փակին վերադառնալ եւ թէ այդ մտօք արուած հաւատարիմները, ինչպէս եւ վերադարձող քանի մը միսիոնարներու ցուցուած սիրալիր ընդունելութիւնը, ուրիշ նպատակ չունին բայց միայն փութացնել միջազգային զօրաց մեկնումը։

Հաբաւայն Սէբիկէ պաբերոլը. Շարունակ կը ծանուցուին մանր ընդհարումներ, որոնց չատին մէջ Անգղիական զօրքերն եղած են նախայարձակ։ Զօր. Ուոլթըր Բիչընըր (ոչ՝ Լորտ Բիչընըր) Արեւելեան Թրանսվալի մէջ Րոս Սենեկալի մօտ ձեռք անցուց մէկ թընդանօթ, 35 գերի եւ 35 կառք։ Հարաւի կողմը էյմսֆութեի մօտերը Սթիւըրթ գնդապետը 21 գերի եւ 350 արջառ բռնեց։ Օրէյնճի հիւսիսարեւելեան մասին մէջ արշաւախումբ մը պօէրներուն 18 մարդու կորուստ մը պատճառելէ ետքը Հէրիսմիթի վերադարձաւ 5,400 ձիով, 5,000 ոչխարով եւ բաւական ցորենով։ Արեւմտեան Թրանսվալի մէջ Զօր. Ֆէտրըմրոն եւ Օրէյնճի մէջ ալ Սըր Զարլս Նաքս երկար արշաւանքներ ըրին, եւ վերոյիչեալներէն չատ աւելի կենդանիներ ու պաշար ձեռք ձգեցին։ Ոչխար ըլլալով, մին 10,000 գրաւեց, միւսը 64,350։ Բարեյուսոյ գաղթականութեան մէջ 200 պօէրներ Անգղիացի քանի եւ տեղացի քանի մը դէտերու ճամբան կարեցին եւ անձնատուր ըլլալու սոխակեցին եւ տեղացիները պաղ արեամբ հրացանի բռնեցին։ Պօէր հրամանատար Բրիցինկէր ծանոյց թէ Անգղիացիներու ծառայութեան մէջ բրտնուող ամէն տեղացիներ հրացանի պիտի բռնէ, զինեալ ըլլա'ն թէ չըլլան։ Ֆէյրբ կը հրատարակէ Մր. Բրիւկըրի հետ կատարուած տեսակցութիւն մը։ Բրիւկըր կրկնեց իր գանգատները թէ Անգղիացիք բարբարոսական կերպով կը վարուին պատերազմը։ Միջամտութեան խնդրին նկատմամբ կ'ըսէ թէ իր կառավարութիւնը միջամտութիւն պիտի չխնդրէ, բայց եթէ միջամտող ըլլայ՝ պիտի ընդունի։ Պայքարը կ'ըսէ, պիտի չարունակէ, եւ եթէ Անգղիացիք գրաւեն հանրապետութիւններուն մէն մի մատնաչափը, դարձեալ պիտի չարունակէ Բարեյուսոյ Գլխի գաղթականութեան մէջ։ Եթէ բոլոր չափահաս արուները սպաննուին կամ գերի տարուին, պատերազմը պիտի չարունակուի, կ'ըսէ, ձեռամբ անոնց զաւակներուն եւ զաւակաց զաւակներուն, եւ ուրիշ պայման պիտի չընդունուի, բայց միայն բացարձակ անկախութիւն։ Մր. Բրիւկըր, ի դժբախտութիւն խաղաղասէրներու, դեռ չատ ազդեցութիւն ունի, կ'երեւի, իր երկրացիներուն վրայ, եւ Պոթա, Տըլարէ եւ Տը Ուէթ կը չարունակեն պատերազմը՝ անոր կամքին հնազանդելով։ Պատերազմը վերջացնելու միակ յոյսը կը կայանայ, կը թուի, թէ նամի ժողովրդին ի սպառ ջնջման մէջ, եւ այդ մտադրութեան կ'երեւի բարեբախտաբար։ Ինչպէս կ'ըսէ Ֆրէտրէնպըրգ, «Մր. Բրիւկըր քաջասրտութիւնն ունենալու էր իր անձին եւ իր ժողովրդին խոստովանելու թէ իրենց դատը կորսուած է։» Զբոյց կայ թէ Անգղիայէ Զօր. Լիթըլթըն պիտի երթայ ընդհանուր հրամանատարութիւնն առանձնել, եւ թէ Լորտ Բրիչընըր Անգղիա պիտի վերադառնայ տակաւութեան պատճառով։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Գոհաոլիտե	26 37
Բուժելիի երկաթուղի	103 22

ԴՐԱՄԻ, Օսմ. ոսկին 100ի

Մէճիտիյէ	108 06	Նաբոլէոն	87 21
Մէճիտիէ	102 20	Գրիմլեյ	51 07
Մահր արծաթ	103	Անգլ. ոսկի	110
Ռուսիոյ բոլ	90 20	Մահեթ Թղթ.	8 58

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ԾԱՂՈՒ ՊՈՅԱՃԵԱՆ
Ֆիննանցիալար Եոգուղը, Ամերիգան խան